

Vold mod kvinder

- en diskursanalyse af den offentlige debat om de seksuelle overgreb mod en gruppe kvinder i Köln nytårsnat 2016

Kristine Elleby Mølbæk

10. SEMESTER KOMMUNIKATION

AALBORG UNIVERSITET

VEJLEDER: METTE MARIE ROSLYNG

18. APRIL 2016

Titelblad

Projekttitel

Vold mod kvinder – en diskursanalyse af den offentlige debat om de seksuelle overgreb mod en gruppe kvinder i Köln nytårsnat 2016

Navn på universitet

Aalborg Universitet i København

Afleveringsmåned og år

April 2016

Rapportens omfang – også kaldet typeenheder * og sidetal SKAL stå på titelbladet

Semester (studieretning)

10. semester kommunikation

Navne på gruppens medlemmer

Kristine Elleby Mølbæk

Vejlederens navn

Mette Marie Roslyng

Forord

Jeg vil gerne benytte lejligheden til først og fremmest at rette en stor tak til min vejleder Mette Marie Roslyng for kyndig vejledning og gode faglige diskussioner.

Mette Marie har under hele forløbet været god til at udfordre mig fagligt og hjulpet mig på rette vej i specialeprocessen.

Dernæst skylder jeg Katrine Ibsen Larsen en stor tak for faglig sparring og praktisk hjælp. Specielt under slutspurten har hendes hjælpsomhed og evne til at holde humøret højt bidraget til, at jeg er kommet i mål.

Sidst men ikke mindst et kærligt tak til min familie, som under hele processen har bakket mig op og blandt andet har været behjælpelige med at læse korrektur.

God læselyst!

Indholdsfortegnelse

Abstract	5
Indledning	6
Problemfelt	7
Problemformulering.....	8
Forskningsreview	8
Teori	13
Borgerlig offentlighed.....	13
En eller flere offentligheder?.....	14
Det private i det offentlige.....	18
Metode	19
Diskursteori.....	19
Analysestrategi.....	21
Empirisk afgrænsning.....	23
Databehandling.....	25
Det kvalitative casestudie.....	26
Viden og sandhed.....	29
Analyse	29
Hvad er en fri kvinde?.....	30
<i>Tørklædet som en debat om frihed</i>	36
Et spørgsmål om kultur?.....	41
Danskheden som et nationalt fællesskab.....	48
Det multikulturelle samfund som en farlig utopi.....	51
Konklusion	55
Litteraturliste	59
Bilag 1 – Dataoversigt	
Bilag 2 – Aviser	
Bilag 3 – Berlingske Tidende Facebook	
Bilag 4 – Politiken Facebook	
Bilag 5 – Dagbladet Information Facebook	

Abstract

The sexual assaults on a group of women on New Years Eve in the German city Cologne prompted an emotive and vehement debate in Denmark about gender, ethnicity and the concept of being Danish. The relationship between Danes and Muslims quickly became the dominant topic in the debate, and according to Danish research this particular issue has for a long time been dominated by a hegemonic discourse segregating muslims and refugees as a contrast to ethnic Danes.

On the basis of these events, this thesis examines how the sexual assaults were articulated by different positions throughout Danish society. I have examined how the public debate has struggled to define the concept of being Danish with particular focus on the discursive constructions that were shaped as a byproduct of the sexual assaults in Cologne.

Point of reference for this dissertation is the Danish media coverage of the sexual assaults. I have supplemented newspapers with the public debate on Facebook. The German sociologist and philosopher Jürgen Habermas' idea of the public constitutes the theoretical framework for this thesis. In addition to Habermas I have used the American philosopher and feminist Nancy Fraser and professor Michael Warner to discuss how the Danish public is constructed in the debate and who is likely to be part of this public.

Ernesto Laclau and Chantal Mouffe's Discourse Theory constitute the methodological framework and has been used to identify the different positions in the discursive field of the public debate following the sexual assaults. With the discourse theory I have analysed how the different discourses are struggling to define the truths of this particular social field.

This thesis illustrates how the debate is marked by antagonistic relations in order to conceptualise Danish community as homogeneous. In order to do so I have made use of political scientist Benedict Anderson's concept of Imagined Communities and his reflections on the dispersion of nationalism.

By using the above theoretical and methodological framework I have illustrated how the concept of being Danish is constructed discursively in the public debate.

Indledning

Millioner af mennesker fra Mellemøsten er i disse år på flugt fra borgerkrig, tortur og undertrykkelse, hvorfor de drager mod Europa i et håb om frihed og et bedre liv (Kamm, 2015). Tyskland har under flygtningekrisen været dét land i Europa, som har taget imod flest flygtninge og migranter. I 2015 nærmede tallet sig en million (Astrup, 2015). Samtidig har andre europæiske lande valgt at lukke deres grænser for flere flygtninge, og i Danmark har regeringen ligeledes foretaget stramninger på asylområdet med henblik på at begrænse tilstrømningen af asylansøgere (Beim & Skærbæk, 2016).

Flygtningekrisen var derfor et varmt emne i den offentlige debat i 2015, og en række overgreb på et antal kvinder i Köln nytårsnat pustede nyt liv i flygtningedebatten, fordi mange af gerningsmændene blev kategoriseret som migranter og flygtninge (Dachs, 2016). De tyske myndigheder forklarede overgrebene som et eksempel på det arabiske fænomen taharrush gamea, der dækker over seksuelle overgreb mod kvinder i det offentlige rum begået af mænd i fællesskab (Munch, 2016). Efter nogle dages mørklægning af sagen fra myndighedernes side, blev overgrebene til genstand for stor debat i de tyske medier, og der gik ikke længe før de danske medier også kastede sig over historien, som resulterede i en heftig offentlig debat. Overgrebene blev blandt andet sat i forbindelse med andre sager, hvor mænd med ikke-vestlig baggrund havde krænket etniske danske kvinder i det offentlige rum, og pludselig dukkede historier op fra både Danmark og Sverige, hvor kvinder berettede om at have oplevet at følt sig seksuelt krænket af flygtninge og migranter. Forskellige aktører fik travlt med at forklare, hvordan overgrebene måtte forstås, og ofte tog konstruktionerne af mening udgangspunkt i en afgrænsning af et identitetsfællesskab.

Debattens udvikling gav anledning til, at jeg studsede over, hvordan forskellige positioner markerede sig i den offentlige debat. Det er ikke fordi, at overgreb mod kvinder er et nyt fænomen, eller noget der kun forekommer yderst sjældent. Alligevel affødte disse overgreb i Tyskland en voldsom offentlig debat i Danmark, hvorved sagen blev brugt som platform til at stille spørgsmålstegn ved vores forståelse af forhold som eksempelvis køn, etnicitet og vold mod kvinder i et bredere perspektiv. Det undrede mig, hvordan overgrebene blev tillagt så forskellig mening, hvorfor jeg blev motiveret til at undersøge, hvordan overgrebene på de tyske kvinder blev artikuleret i den danske offentlighed.

Problemfelt

I kraft af den manglende territoriale afgrænsning, fremstår begrebet offentlighed ofte diffust og vanskeligt at definere. Der refereres ofte til offentligheden i medierne, og man skal ikke lede længe efter en politiker, som har udtalt *"det må anses at være i offentlighedens interesse, at..."*. Men hvad er det for en offentlighed, der henvises til? I mediernes dækning af overgrebene i Köln blev der både henvist til en dansk, en tysk og en europæisk offentlighed, men hvem udgør disse offentligheder? McKee skriver, at den tyske sociolog og filosof Jürgen Habermas definerer offentligheden som *"A domain of our social life where such a thing as public opinion can be formed [where] citizens... deal with matters of general interest without being subject to coercion... [to] express and publicize their views"* (McKee, 2005: 4). På baggrund af Habermas' definition kan man argumentere for, at offentligheden skabes på baggrund af aktørernes deltagelse i den offentlige debat, hvorfor det er interaktionen mellem forskellige aktører, som ideen om offentligheden er bygget op omkring. Men giver det i vores digitale tidsalder overhovedet mening at diskutere offentlighed ud fra Habermas' begrebsapparat? Foruden Habermas byder den amerikanske filosof og feminist Nancy Fraser og den amerikanske professor Michael Warner også ind med teoretiske bud på, hvordan offentlighed bør defineres, og begge deres teorier står i skarp kontrast til Habermas' begrebsapparat. Diskussionen bliver ikke mindre nuanceret ved, at nye digitale platforme dukker op og integreres som en del af vores sociale praksis.

På baggrund af Habermas, Warner og Fraser vil jeg diskutere begrebet offentlighed med udgangspunkt i sagen om de overgreb, der fandt sted i Köln nytårsnat 2016. Overgrebene er et eksempel på en begivenhed, der har gjort sig særligt bemærket ved at have cirkuleret på flere forskellige platforme og været genstand for stor debat i både ind- og udland. Jeg vil bruge debatten til at undersøge, hvad der bliver diskuteret, og hvordan overgrebene tillægges mening i den offentlige debat. Mit analytiske fokus er således, hvordan aktører konstruerer mening i debatten, hvortil jeg gør brug af Ernesto Laclau og Chantal Mouffes diskursteori.

Specialets empiri er et udsnit af den debat, som overgrebene affødte, og fungerer som et vindue for en bredere forståelse af de meningskonstruktioner, som jeg finder repræsenteret i datamaterialet. Diskursanalysen danner grundlag for en diskussion af, hvad det er for en dansk offentlighed, der fremstilles i debatten, og hvem der opfattes som værende en del af denne offentlighed.

Problemformulering

Hvordan problematiseres de seksuelle overgreb på en gruppe kvinder i Köln nytårsnat 2016 fra forskellige positioner i den danske offentlighed, og hvilke diskursive artikuleringer positionerer sig som de dominerende?

Forskningsreview

Med mit valg af case har jeg placeret mig i et felt, som tager udgangspunkt i en dynamisk krydsrelation mellem kategorierne køn, etnicitet, kultur og nationalitet. Der findes adskillige studier, som positionerer sig inde for dette område. Blandt andre har den dansk-pakistanske sociolog Mustafa Hussain og journalist Ferruh Yilmaz belyst magtforholdet mellem minoriteter og majoritetssamfund i Danmark (Hussain et. al, 1997). Hussain studerer massemediernes betydning for etniske relationer i det senmoderne samfund, hvor han undersøger konstruktionen af den etniske virkelighed i offentlige nyhedsmedier. Én af hovedkonklusionerne fra hans undersøgelse er, at nyhedsmedierne bidrager til at skabe den dominerende diskurs, som marginaliserer etniske minoritetsgrupper i Danmark. I sin analyse af, hvordan de danske medier bidrager til den dominerende konsensus, som er med til at legitimere etniske uligheder, trækker Hussain på den hollandske tekstforsker Teun van Dijk's kognitive analysetilgang. Hans teoretiske udgangspunkt er videnskabelige undersøgelser af massemedier og etniske forhold og hans studie er bygget op omkring en kombination af indholds- og diskursanalyse (Hussain et. al, 1997: 47). Yilmaz' studie af, hvordan minoritetsspørgsmålet skabes gennem den folkelige diskurs, konkluderer blandt andet, at etniske minoriteter italesættes som "de andre" der diskrimineres af det dominerende majoritetssamfund (Yilmaz, 1997: 251). Selvom Yilmaz anerkender, at kognitive strukturer spiller en stor rolle i menneskets meningsproduktion, trækker han primært på diskurspsykologerne Jonathan Potter og Margaret Wetherells retoriske analysetilgang til diskursanalysen (Yilmaz, 1997: 195). Studiet bygger på en konstruktivistisk tilgang og bygger på en række kvalitative interviews, som har til hensigt at afdække måden etniske minoriteter bliver diskuteret i den danske befolkning (Yilmaz, 1997: 198).

Et andet eksempel på dansk forskning af medier og minoriteter er antropologen Peter Herviks studie af, hvordan etniske minoriteters religioner italesættes i de danske medier (Hervik, 2002). Med sin antropologiske tilgang bygger Hervik sit studie på et kulturelt medieperspektiv, der anlægger et kritisk blik på mediernes fremstilling af etniske minoriteter (Hervik, 2002: 24-25). Undersøgelsens empiriske udgangspunkt er avisartikler og nyhedsudsendelser i perioden 15. maj til 15. august 2001,

som dertil er suppleret med fokusgruppeinterviews. Studiets hovedkonklusion er, at *"journalisterne medvirker til at reproducere og forstærke polariseringen af befolkningen gennem en positiv præsentation af danskerne og deres forestillede enhedskultur og en negativ skildring af "de andres" anmassende kulturelle forskellighed."* (Hervik, 2002: 27).

Inden for dansk forskning gør man ofte brug af begrebet etnicitet, hvor betegnelsen race sjældent anvendes (Andreassen, 2005). Det vil sige, at i en dansk kontekst forbindes racebegrebet hovedsageligt med den biologiske racisme (Andreassen, 2005). Omvendt undersøger man inden for forskningsfeltet Whiteness studies typisk ikke race som et biologisk fænomen, men som en social kategori. Disse studier udspringer af en poststrukturalistisk forståelse af race som kulturelt og historisk konstrueret (Andreassen et al., 2008). Som et eksempel på Whiteness studies kan nævnes sociologen Ruth Frankenbergs studie af, hvordan klasse og etnicitet kan bidrage til en forståelse af hvidhed (Frankenberg, 1993: 236). Undersøgelsen bygger metodisk på en række kvalitative interviews med amerikanske kvinder og skal ses som et studie af den sociale konstruktion af hvidhed (Frankenberg, 1993: 5, 19). Frankenberg argumenterer for, at hvidhed opfattes som normen i det amerikanske samfund og ser i den forbindelse på hvidhedens privilegier, og hvordan hvide definerer sig selv, "de andre" og samfundet. Hendes analyse af hvide amerikanske kvinders identitetskonstruktioner og forhandling af race synliggør, hvordan hvide kvinder på en og samme tid er med til at reproducere og udfordre racismen (Frankenberg, 1993: 1).

I Danmark eksisterer der ikke mange studier, hvor kategorien hvidhed fungerer som analysens omdrejningspunkt (Andreassen et al., 2008). Hussain, Yilmaz og Herviks studier er dog alle tre eksempler på dansk empirisk forskning, som i deres arbejde med medier og etniske minoriteter berører denne problematik. Som et andet eksempel på et studie af magtforholdet mellem majoritet- og minoritetsbefolkning i en dansk kontekst kan kort nævnes Louise Lund Liebmanns ph.d.-afhandling om æresrelateret vold (Liebmann, 2014). Liebmann undersøger måden, hvorpå samfundet konstruerer en fortælling om æresrelateret vold ud fra parametrene køn og kultur. Her ser hun på, hvordan æresrelateret vold og etniske minoritetskvinder italesættes i den offentlige debat (Liebmann, 2014). Den offentlige italesættelse belyser hun gennem selvbiografier, avisartikler og forskningspublikationer, hvorfor hun fraskriver sig debatten på de sociale medier, som jeg selv har fundet relevant at inddrage i analysen af den offentlige meningsudveksling. Dertil har Liebmann foretaget interviews og deltagerobservationer, hvorfor hendes afhandling metodisk afviger fra måden, jeg selv har valgt

at gå til min undersøgelse på. Med sin positionering i den poststrukturalistiske forskningstradition, trækker hun i analysen blandt andre på sociolingvisten Charlotte Lindes perspektiver på intertekstualitet og sociolingvisten William Labovs strukturelle analysebegreber (Liebmann, 2014: 53, 56). Liebmanns analyse af, hvordan kategorien æresrelateret vold etableres og fungerer i forskellige sammenhænge, belyses på baggrund af en dekonstruktivistisk og genealogisk analysestrategi, hvor hun trækker på perspektiver fra både intersektionelle såvel som kønsorienterede tilgange (Liebmann, 2014). Ifølge Liebmann fungerer kultur, køn, vold, religion og etnicitet som centrale tematikker i studier af vold mod kvinder. Gennem empiriske analyser med fokus på samfundsmæssige strukturer og diskurser, har Liebmann produceret en kritisk undersøgelse af fortællinger om æresrelateret vold i Danmark (Liebmann, 2014: 251). Liebmanns studie viser, at æresrelateret vold traditionelt er blevet beskrevet og forklaret som en bivirkning af en særlig æreskultur, hvorfor volden konstitueres som et resultat af en problematisk kultur. Med sin undersøgelse har Liebmann bidraget til at give det danske samfund et sprog for denne type vold mod kvinder og har samtidig medvirket til at belyse hierarkiseringen af identiteter, der i tilknytning til kultur, køn og vold konstitueres som afvigende fra majoritetsdanskhed.

Kommunikationsforsker Rikke Andreassens empiriske studie af nyhedsmediernes fremstilling af etniske minoriteter i Danmark fra 1970erne til 2000erne, er også en dansk undersøgelse, som jeg har valgt at fremhæve. Studiet adskiller sig fra andre studier af minoritetsgrupper i Danmark ved at gøre brug af den post-strukturalistiske femisme, som åbner op for en forståelse af køn, som en konstruktion, der påvirkes af vores forestillinger af blandt andet etnicitet og seksualitet (Andreassen, 2007: 22). Undersøgelsen er bygget op omkring en forståelse af køn og race som sociale konstruktioner, hvorved hun teoretisk bygger sin analyse på Judith Butler og queer-teorien (Andreassen, 2007: 85). Hendes analytiske konklusioner er således påvirket af, at hun modsat andre forskningsstudier om medier og minoriteter, også inddrager perspektiver på køn og seksualitet (Andreassen, 2007: 244). Vi anlægger begge et empirisk udgangspunkt, men hvor jeg har fokus på en konkret case, gør Andreassen brug af flere forskellige cases til at belyse et mønster i de danske nyhedsmediers fremstilling af etniske minoriteter. Hun bygger sit studie på aviser og TV-nyheder, hvor hun i sin analyse af aviserne også inddrager fortællerteknik og journalistiske virkemidler (Andreassen, 2007: 247). Hun gør også brug af et andet interessant aspekt af vold mod kvinder, som er en relevant pointe, jeg også selv kunne have valgt at trække på. Med henvisning til professor i kønsforskning Sujata Moortis analyse af de amerikanske mediers dækning af en voldtægt i New York, hvor

Moorti påviser, hvordan medierne i deres dækning af sagen, udelukkende fokuserede på gerningsmændenes sociale og kulturelle baggrund frem for den voldtagne kvinde (Andreassen, 2007: 173). Ifølge Andreassen er denne case et typisk eksempel på måden medierne dækker sager om overgreb, hvilket jeg også har bemærket, gør sig gældende for min case. På intet tidspunkt i debatten om overgrebene i Köln bliver der sat fokus på de kvinder, som blev udsat for overgrebene. Som Andreassen forklarer det, forsvinder de involverede kvinder ofte i udtalelser fra ”eksperter, politikere (...) og andre der alle vil udtale sig om voldtægtssagen og bruge sagen som platform for at udtale sig om andre forhold” (Andreassen, 2007: 175).

På baggrund af sin undersøgelse konkluderer Andreassen blandt andet, at de danske nyhedsmedier i en lang årrække har fremstillet etniske minoriteter som mennesker med ”en bestemt kultur med bestemte værdier og normer, der determinerer deres handlinger, forståelser og muligheder” (Andreassen, 2007: 45). Mediernes fremstilling af etniske minoriteters kulturelle baggrund som forklaring på overgreb mod kvinder bidrager således til at skabe en forestilling af os og dem. Ifølge Andreassen adskiller måden medierne beskriver overgreb mod kvinder begået af etniske minoritetsmænd sig radikalt fra mediernes fremstilling af vold begået af etnisk danske mænd. Som sagt er det karakteristisk, at minoritetsmænd beskrives som et eksempel på deres kultur, hvorimod etnisk danske mænd typisk fremstilles som enkeltindivider uden nogen kulturel forbindelse (Andreassen, 2007: 237). Det er ikke kun minoritetsmændene, der fremstilles som stereotyper i måden nyhedsmedierne italesætter etniske minoriteter. Ifølge Andreassen opererer nyhedsmedierne primært med tre stereotype fremstillinger, nemlig den undertrykte minoritetskvinde, kvinden med tørklædet og den seksuelt aggressive unge mand (Andreassen, 2007: 28ff, 92ff, 167ff, 234). Disse betegnelser bekræfter mine egne analytiske konklusioner, selvom man kan argumentere for, at den tørklædedebat jeg analyserer i afsnittet *Tørklædet som en debat af frihed*, er med til at nuancere de stereotype forestillinger af den undertrykte minoritetskvinde og kvinder med tørklæde. Samtidig understøtter min analyse af tørklædebatten på Facebook, Andreassens pointe om, at debatter om etniske minoritetskvinder ofte tager udgangspunkt i tørklædet (jf. afsnittet *Tørklædet som en debat af frihed*). Foruden at konstruere et bestemt billede af den etniske minoritetskvinde som værende undertrykt, skaber disse stereotype forestillinger samtidig et billede af den etnisk danske kvinde som seksuelt frigjort og ligestillet (Andreassen, 2007: 239). Dermed bliver ligestilling og seksuel frihed betragtet som integrerede værdier i det danske samfund og de etniske minoritetskvinders forestillede undertrykkelse kommer på den måde til at underbygge de etnisk danske kvinders frihed (Andreassen, 2007: 240). I

forlængelse heraf fremgår det af Andreassens studie, at etniske danskere ikke holder sig tilbage i forhold til offentligt at kritisere etniske minoriteters manglende ligestilling, som min egen undersøgelse er med til at bekræfte. Hvor Andreassen konkluderer, at hun i sin empiri ikke er stødt på aktører, som sætter spørgsmålstegn ved forestillingen om, at der eksisterer ligestilling mellem mænd og kvinder i Danmark, nuancerer mit empiriske materiale denne konklusion.

Andreassens studie viser, at den etniske minoritetsmand siden slutningen af 1990'erne er blevet fremstillet som en seksuel trussel mod etnisk danske kvinder, samtidig med, at forskning viser, at etnisk danske mænd ”*udgør en mindst lige så stor seksuel fare for kvinder som (...) etniske minoritetsmænd*” (Andreassen, 2007: 237). Det er således typisk for nyhedsmediernes fremstilling af etniske minoriteter, at de konstrueres som modsætning til etniske danskere. Etniske minoriteter og etniske danskere bliver således opfattet som hinandens modsætninger, som er en forestilling, der udspringer af en idé om en dansk nationalitet, som bygger på én homogen befolkning og én homogen kultur (Andreassen, 2007: 238). Ifølge den britiske antropolog Richard Jenkins, som har forsket i danskernes selvforståelse, og hvad vi i Danmark forstår som danskhed, er denne forestilling en falsk illusion (Jenkins, 2011). På baggrund af et feltarbejde i Skive i efteråret 1996 undersøgte Jenkins, hvad det betyder for danskerne at være danske, og hvordan danskhed produceres og reproduceres i danskernes hverdagspraksis (Jenkins, 2011, 159, 289). Ifølge Jenkins er danskheden bygget op omkring det danske sprog, som signalerer en kulturel homogenitet, den relative befolkningslighed og forestillingen om at tilhøre en fælles nordisk race (Jenkins, 2011: 297). Men han forholder sig kritisk over for fremstillingen af en homogen dansk kultur og en samlet fortælling af, hvad der kendetegner dét at være dansk. Dette holder han op imod den muslimske indvandringens betydning for dansk identitet, hvor den folkelige danskhed nemlig kan være ekskluderende over for dem, der ikke er som én selv (Jenkins, 2011: 297). Det er altså særligt med udgangspunkt i indvandrerdebatten, at Jenkins problematiserer danskheden, fordi den kan komme til udtryk i racisme og diskrimination. Ifølge Jenkins har danskerne aldrig været ens, og det er de heller ikke nu (Jenkins, 2011: 297). Som med alle andre nationale og etniske grupper er danskerne en kombination af ligheder og forskelligheder, hvorfor han betragter ideen om en folkelig danskhed som et forestillet fællesskab (Jenkins, 2011: 281, 298). Hermed er det forsøgt redegjort hvordan nærværende speciale positionerer sig i et eksisterende forskningsfelt på området.

Teori

I følgende afsnit vil jeg redegøre for dele af Habermas' offentlighedsteori, samt Frasers og Warners kritik af denne. Her vil jeg se på, hvordan de opstiller alternative måder at definere offentlighed på og afslutningsvist forholde Benedict Anderssons teori om forestillede fællesskaber til Warners forståelse af offentligheden som imaginær.

Borgerlig offentlighed

Baggrunden for Habermas' hovedbegreb *borgerlig offentlighed* skal findes i hans historiske analyse af slutningen af det 18. århundrede, hvor *"de feudale magter, kirke, fyrstedømme og adel, som den repræsentative offentlighed var knyttet til, blev opløst i en polariseringsproces"* som endte med, at *"den faldt til slut fra hinanden i på den ene side private elementer, offentlige elementer på den anden side"* (Habermas, 2009: 61). Begrebet er udviklet ud fra en interesse om at undersøge, hvad man forstod ved offentlighed i datidens politiske kredse, og hvordan opfattelsen af offentligheden udviklede sig i de følgende århundreder. Argumentet i hans hovedværk *Strukturwandel der Öffentlichkeit* fra 1962 er, at demokratiet bygger på en offentlighed, hvor borgerne i fællesskab kan kommunikere frit og kritisk over de problemer og udfordringer, samfundet står over for. Teorien tager sit analytiske udgangspunkt i den politiske og sociale udvikling i Europa i slutningen af 1700-tallet, hvor der opstod en række nye kanaler for offentlig meningsudveksling, hvor den borgerlige offentligheds politiske opgave bestod i at regulere civilsamfundet (Habermas, 2009:108). Borgerskabet diskuterede politiske og kulturelle forhold i saloner, kaffehuse og i diskussionsklubber, og den første politisk fungerende offentlighed opstod i England ved overgangen til det 18. århundrede, hvorefter der i slutningen af det 18. århundrede i Tyskland også havde dannet sig en *"(...) lille, men kritisk diskuterende offentlighed"* (Habermas, 2009: 9-10, 115). Diskussionerne tog udgangspunkt i et ønske om at erstatte den feudale samfundsstruktur med en lovgivning, der hvilede på sandhed og fornuft (Habermas, 2009: 111-112, Loftager, 2007: 37). Borgerlig offentlighed er således et historisk begreb, der opstod med opløsningen af den hierarkiske feudalstruktur og fremkomsten af det borgerlige og kapitalistiske markedssamfund (Habermas, 2009: 70, 75). Han definerer den borgerlige offentlighed, som den sfære, hvor privatfolk er samlet til publikum (Habermas, 2009: 79). Ifølge Habermas hviler den offentlige meningsudveksling på en rationel og herredømmefri kommunikation, hvor idealet er, at det er fornuften og det stærke argument, som skal føre til den konsensus, der er målet for kommunikationen (Habermas, 2009: 11). Habermas sætter således parentes om sociale uligheder og argumenterer for, at den borgerlige offentlighed bygger på princippet om offentlig

tilgængelighed, som netop er den del af hans teori, der har modtaget en del kritik, fordi det i praksis kun var et lille mindretal af befolkningen, som havde mulighed for og adgang til at deltage i de offentlige diskussioner (Habermas, 2009: 148). Offentligheden var forbeholdt mandlige subjekter fra overklassen, hvorfor mænd fra lavere sociale lag samt kvinder var ekskluderet fra den offentlige debat. Begrebet tager således ikke hensyn til subkulturer og klasseopdelte offentligheder, som ifølge flere kritikere opstod sideløbende med den liberale, borgerlige offentlighed (Habermas, 2009: 11ff & Fraser, 1992: 116).

Med liberalismens blomstringstid blev den politisk fungerende offentlighed, som præsenterede den offentlige meningskonvergens med fornuften og Habermas' forestilling om politik som rationel problemløsning svækket, fordi de politiske beslutninger lod sig dominere af bestemte klasseinteresser (Habermas, 2009: 203-204, Loftager, 2007: 38). Det ræsonnerende publikum var ikke længere i stand til at nå frem til en fornuftig mening, fordi den offentlige debat var blevet en arena for forskellige gruppers interesser og krav (Habermas, 2009: 208). Selv peger Habermas på to forhold, der gør sig gældende i en diskussion af offentlighedens forfald; dels havde offentligheden udvidet sig som sfære og dermed udhulet det private og dels havde den mistet sin politiske funktion (Habermas, 2009: 215).

Ifølge Habermas besidder begrebet dog en normativ vigtighed som gør, at det stadig må betragtes som analytisk anvendeligt den dag i dag, hvorved han stadig opfatter mange aspekter ved den borgerlige offentlighed som idealet (Habermas, 1992: 42, 424). Han forholder sig dog kritisk over for offentlighedens udvikling, hvor konkurrencen mellem organiserede privatinteresser er trængt ind i offentligheden. Dette har resulteret i, at den konsensus, som skabes ud fra det offentlige ræsonnement, må vige til fordel for det ikke-offentligt tilkæmpede kompromis (Habermas, 2007: 262-263). Senere i sit forfatterskab revurderer han derfor sin idé om en politisk fungerende offentlighed og genfinder troen på offentlighedens kritiske funktion (Loftager, 2007: 39). Med udgangspunkt i den moderne samfundsstruktur, foretager han en præcisering af den borgerlige offentlighed som idealet, men holder fast i, at det offentlige ræsonnement stadig er den primære kilde til politisk legitimitet.

En eller flere offentligheder?

Jeg vil i følgende afsnit gøre rede for forskellige måder at forstå offentlighed på, og med udgangspunkt i Fraser og Warner diskutere, hvorvidt der bør tale om en eller flere offentligheder.

I 1992 udfolder Habermas en analyse af offentligheden som et rum, der fungerer på tværs af forskellige netværk. Her fremstiller han offentligheden som et netværk af *deloffentligheder*, der udspiller sig på tværs af den offentlige og private sfære (Habermas, 1996: 359ff). Hans revurdering af offentligheden skal således forstås som et kommunikativt netværk, hvorigennem meningsdannelsen finder sted, og hvor der formes offentlige meninger vedrørende bestemte emner. Offentligheden øver ifølge Habermas dermed indflydelse på de beslutninger, der træffes inden for forskellige sammenhænge, hvorfor den beror på en kommunikativ magt (Habermas, 2009: 39, 111, 144). Fraser er en central skikkelse i kritikken af Habermas' offentlighedsbegreb. I sin offentlighedsteori dekonstruerer hun Habermas' idé om en offentlighed, som hun kritiserer for altid vil være en specifik offentlighed (Fraser, 1992). Habermas' forståelse af offentligheden beror på en grad af objektivitet, men ifølge Fraser vil ethvert forsøg på at definere en offentlighed udelukke grupper af befolkningen. I hendes optik kan offentligheden ikke være fuldt ud inkluderende, hvilket er den del af Habermas' offentlighedsbegreb, Fraser primært har forholdt sig kritisk over for. Når en offentlighed defineres, vil nogle altid blive ekskluderet, hvorfor ideen om offentligheden, hvor alle er inkluderet, ifølge Fraser, er utopi (Fraser, 1992: 122). Det vil sige, at når aktørerne i debatten om overgrebene i Köln prøver at definere den danske offentlighed, vil der altid være nogen som udelukkes. På baggrund af sin kritik af Habermas, foreslår Fraser en mere nuanceret forståelse af det offentlige som et flertal af konkurrerende offentligheder (Fraser, 1992: 117, 127). De aktører som ikke betragtes som inkluderede konstituerer sig som alternative modoffentligheder til den dominerende offentlighed, hvorved de får mulighed for at formulere og forhandle oppositionelle fortolkninger af deres identitet, interesser og behov (Fraser, 1992: 125).

Habermas og Fraser adskiller sig således hovedsageligt fra hinanden i spørgsmålet om, hvorvidt man kan definere én overordnet offentlighed, der i princippet inkluderer alle. Fraser forkaster offentligheden, som en overordnet ramme og finder det langt mere interessant at kigge på de forskellige modoffentligheder, der er i spil i den offentlige debat (Fraser, 1992: 127). Ifølge Fraser har der lige siden Habermas' borgerlige offentlighed eksisteret et antal konkurrerende modoffentligheder, hvori der foregår en åben kommunikation og debat, som udfolder sig inden for nogle andre rammer end i den dominerende offentlighed (Fraser, 1992: 116). For eksempel så man, at "(...) *women of various classes and ethnicities constructed access routes to public political life, even despite their exclusion from the official public sphere*" (Fraser, 1992:115). Tanken bag begrebet er, at enhver dominerende forestilling således altid vil være partikulær og specifik.

Warners offentlighedsteori skal ses i forlængelse af Frasers kritik af Habermas. Warner er enig med Habermas i, at der eksisterer en dominerende offentlighed, som bygger på en følelse af totalitet, men der findes også andre offentligheder (Warner, 2002: 49). Den offentlighed, som Habermas argumenterer for, er ifølge Warner blot én blandt mange forskellige offentligheder, hvorfor offentligheden snarere må betragtes som en idé, fordi han forstår offentligheden som en totalitet, der er udtryk for et fællesskab. Her læner Warner sig op ad Frasers argument om, at hver gang en offentlighed adresseres som offentligheden, negligerer man samtidig andre offentligheders betydning (Warner, 2002: 49, 77). I forlængelse heraf skelner Warner mellem offentligheden og en offentlighed. En offentlighed er selvorganiseret forstået som, at en offentlighed organiseres for at skabe en form for helhed og eksisterer kun, når den adresseres via en diskurs (Warner, 2002: 50). En offentlighed er på samme måde som offentligheden et udtryk for en totalitet, men i en offentlighed er totaliteten bundet til et konkret *audience*, en bestemt begivenhed eller et delt offentligt sted. Warner stiller spørgsmålstegn ved, hvordan offentligheden kan eksistere uden først at være blevet adresseret og hvorvidt en offentlighed virkelig eksisterer som andet end en imaginær forestilling? (Warner, 2002: 50). En offentligheds virkelighed ligger således i dens refleksivitet, som et diskursivt objekt, der kun eksisterer, når den adresseres (Warner, 2002: 51). Warner mener dermed, at en offentlighed må forstås som fiktiv og partikulær, fordi "*there could be an infinite number of publics within the social totality*" (Warner, 2002: 51). Ifølge Warner vil en offentlighed i praksis ofte fremstå som offentligheden, men en offentlighed er aldrig blot summen af tilfældige personer, netop fordi den først og fremmest skal organisere sig som et organ, og dermed ikke kan ses som en måde at definere helheden på (Warner, 2002: 51). I en offentlighed argumenterer de sociale aktører ud fra et mål om at definere og meningsudfylde offentligheden, hvor måden aktørerne får præsenteret deres argument har betydning for, hvorvidt det skal forstås som en offentlighed eller offentligheden. Ifølge Warner vil offentligheder altid eksistere, men spørgsmålet ligger i, hvorvidt et argument anerkendes som at kunne tilhøre offentligheden (Warner, 2002: 51). Forskellen mellem de to former for offentlighed går derfor på, om man accepterer, at en offentlighed kan løftes op og blive fremstillet som offentligheden. Måden offentligheden bliver et udtryk for et fællesskab, som for eksempel den danske offentlighed, er ifølge Warner kun muligt, fordi det i virkeligheden markerer en offentlig diskurs (Warner, 2002: 52). Offentligheden må derfor betragtes som en imaginær størrelse, hvor en offentlighed skabes gennem deltagelse og via diskursive afgrænsninger, der står i opposition til den dominerende offentlighed. For at kunne tale om en offentlighed kræver Warner, at "*It must be more*

than a list of one's friends. It must include strangers" (Warner, 2002: 55). I forlængelse heraf argumenterer Warner for, at en offentlighed forener fremmede individer alene gennem deltagelse - i det mindste i teorien. Han har omvendt langt sværere ved at forstå, hvordan en offentlighed kan oversættes til et billede af offentligheden som en social enhed. For hvem er offentligheden og hvem tænkes som værende inkluderet? I vores fragmenterede, digitale tidsalder er tanken om offentligheden som et samlet organ en falsk illusion (Warner, 2002: 59).

I forlængelse af Warners forståelse af offentligheden som imaginær vil jeg kort inddrage den britiske professor Benedict Andersons begreb *forestillede fællesskaber*. I empirien trækker flere aktører på den nationalistiske idé i deres diskursive indholdsudfyldning af en dansk offentlighed. Jeg bruger dermed begrebet til at undersøge, hvordan aktørerne i debatten forsøger at definere sig selv som offentligheden ud fra Andersons fremstilling af nationen som et forestillet fællesskab. Nationen erstatter de tidligere slægtskabsbaserede samfund, som ifølge Anderson er en væsentlig årsag til, at medlemmer af det nationale fællesskab kan have en meget stærk tilknytning til nationen som et fællesskab (Anderson, 1991: 5-12). Ideen om nationalstaten tog sin begyndelse under industrialiseringen, og selvom nationalismen adskillige gange er forsøgt begravet, lever den ifølge Anderson stadig i bedste velgående. I et interview med Information citerer Kaarsholm ham således: *"I dag blomstrer og vokser nationalismen, i takt med at nationalstatens konkrete virkelighed fortaber sig. Der findes en ny, bærbar nationalisme"* (Kaarsholm, 2005). Warners og Andersons begreber hænger sammen på den måde, at de begge forstår den offentlige mening som et symbolsk udtryk for en forestillet offentlighed, altså et forestillet imaginært fællesskab. Det der gør, at en offentlighed kan blive til offentligheden er, at vi kan samles om en forståelse af, hvad det for eksempel, vil sige at være dansk, og at den forståelse anerkendes som sandheden.

Warners begreb *modoffentligheder*, hvor han igen trækker på Frasers begrebsapparat, udgør en alternativ imaginær artikulation, som bygger på nogle andre forestillinger, end hvad der artikuleres i offentligheden. Således udfordrer Warner ideen om én offentlighed og læner sig op ad Frasers argument om, at der ikke findes noget, der kan kalde sig offentligheden, men ytringer og argumenter kan fremstå som offentligheden, hvis alternative modoffentligheder ikke udfordrer den dominerende meningsbestemmelse (Fraser, 1992: 124ff). Modoffentlighederne har organiseret sig selv sideløbende med den dominerende kulturs forhandling af sig selv som offentligheden, hvorved de er opstået som alternative forståelser. Disse modoffentligheder er også offentligheder, og Warner hæv-

der, at de ligesom den dominerende offentlighed, også kan betragtes som værende ideologiske ved, at de giver en følelse af et aktivt tilhørsforhold (Warner, 2002: 81). Hvorvidt en offentlighed anerkendes som det universelle og dermed opfattes som offentligheden, afhænger blandt andet af institutionaliserede former for magt "(...) *that allows some activities to count as public or general, while others are thought to be merely personal, private, or particular (...)*" (Warner, 2002: 84).

Opsummerende ser Habermas, i modsætning til Warner, ikke offentligheden som imaginær, men snarere som en form for et objektivt fællesskab. Habermas arbejder, modsat Fraser og Warner, ud fra en idé om, at der findes offentligheden, der fungerer på en bestemt måde og har nogle bestemte strukturer, som indgår i den politiske proces på en bestemt måde. Men denne forståelse af offentligheden er ifølge Fraser og Warner blot én blandt mange forskellige offentligheder. Habermas' forståelse af offentligheden som en neutral sfære, hvor aktører kan debattere og udveksle meninger, ser Fraser og Warner snarere som en konfliktfyldt kampplads, hvor bestemte befolkningsgrupper allerede er dømt uden for det definerede fællesskab (Fraser, 1992: 116). Deres analytiske fokus er i lige så høj grad på forskellige modoffentligheder og alternative former for fællesskab, som skabes gennem andre forståelser og i andre rum end i den dominerende offentlighed (Warner, 2002: 57). Mit formål med diskursanalysen af debatten om overgrebene er i forlængelse heraf at vise, hvordan offentligheden definerer hvad, der bliver muligt at forstå og hvilke former for viden, der dømmes udenfor. Jeg er dertil interesseret i at undersøge, hvorvidt debatten har givet mulighed for at alternative offentligheder kan tage form.

Det private i det offentlige

Habermas argumenterer for, at man ved at inddrage personlige banaliteter i den offentlige debat begrænser den enkeltes frihed. Trivielle spørgsmål er som udgangspunkt ikke mindre vigtige end offentlige problemstillinger, men det er vigtigt at holde de to ting adskilt. Grundlaget for den borgerlige offentlighed lå netop i adskillelsen mellem det offentlige og private, fordi den offentlige mening skulle skabes på baggrund af offentlighedens ræsonnement og ikke på baggrund af privatinteresser (Fraser, 1992: 128).

McKee skriver, at Habermas definerer offentligheden som systemverdenen, hvor privatlivet karakteriseres som livsverdenen (McKee, 2005: 51). Det er i livsverdenen, at individerne udvikler deres identitet, personlighed og holdninger uden nogen ydre påvirkning. Ifølge Fraser er den feministiske bevægelseskamp for at ændre opfattelsen af vold i hjemmet, som noget privat, til en offentlig pro-

blemstilling, et godt eksempel på, hvorfor det er vigtigt også at inddrage private og trivielle spørgsmål i offentligheden (Fraser, 1992: 129). Som jeg også har redegjort for tidligere i teorien har offentligheden nemlig stor påvirkning på privatsfæren, hvorfor fremstillingen i offentligheden, ifølge Fraser, er vigtig for folks selvopfattelse og identitetsskabelse. Fraser tænker således ikke det offentlige adskilt fra det private, og hun argumenterer for, at Habermas' adskillelse af det private og det offentlige medvirker ”to delegitimate some interests, views, and topics and to valorize others (Fraser, 1992: 132). Ved at kategorisere nogle temaer, problemstillinger og forhold som private, favoriserer Habermas, ifølge Fraser, de dominerende offentligheder på bekostning af alternative modoffentligheder (Fraser, 1992: 132).

I forlængelse af Fraser forstår Warner offentligheder som formidling af private og intime meningskonstruktioner af for eksempel køn og seksualitet, der kan bruges til at udarbejde ny kulturforståelse og er med til at skabe fælles mening om sociale relationer (Warner, 2002: 57). Det er ligeledes i offentlighederne, at normer og den sociale praksis udvikles (Warner, 2002: 57). Ifølge Warner kan modoffentligheder bruges til at undersøge, hvordan det private konstrueres i offentligheden. Disse offentligheder kan udfordre vores forståelse af, hvordan privatlivet kan gøres offentligt relevant (Warner, 2002: 62). Tanken bag flere forskellige offentligheder er således, at de udarbejder nye måder at forstå intimitet og privatliv på (Warner, 2002: 63).

Metode

Jeg vil i følgende afsnit redegøre for mine metode- og analysestrategiske overvejelser. Jeg gør brug af Laclau og Mouffes diskursteori som analytisk ramme, hvorfor jeg vil beskrive en række udvalgte diskursbegreber, som jeg anvender i analysen af det empiriske materiale.

Diskursteori

Jeg finder det relevant at gøre brug af Laclau og Mouffes diskursteori, fordi jeg er interesseret i at undersøge, hvilken mening overgrebene bliver tillagt og hvilke forskellige forståelser, der kæmper om at positionere sig som den hegemoniske forestilling. Laclau og Mouffes teori bygger på en række refleksioner, som er relevante, når jeg ønsker at afdække magtmekanismer og hegemonisk praksis i den offentlige debat. Jeg arbejder dermed ud fra en forståelse af sproget som socialt konstruerende for måden, vi skaber mening på, hvorved jeg positionerer mig inden for socialkonstruktivismen (Rasborg, 2007: 350ff). I forlængelse heraf er sprog forbundet med magt i forhold til, at nogle

diskurser er dominerende i vores forståelse af sociale fænomener, hvor andre diskurser artikulerer alternative forståelser, der udfordrer den dominerende diskurs. Et par empiriske eksempler på sprogets magt er blandt andet, når aktører i debatten om overgrebene betegner de *flygtninge*, der kommer til Danmark for at søge asyl, som *de fremmede* (bilag 2: 7, 53), eller når aktører bruger betegnelsen *udlændingepolitik* frem for *integrationspolitik* (bilag 2: 103). Dette er eksempler på, hvordan aktørerne i debatten med specifikke ord kan danne en ramme for måden de mener, vi skal tale om overgrebene på. Her skabes *de fremmede* som en modsætning til etniske danskere, som derved er med til at definere vores forståelse af danskheden. Magten ligger således i, at diskurserne sætter en ramme for vores forståelse og videre konstruerer et grundlag for politisk handlen.

Laclau og Mouffe arbejder ud fra en differentiering af det politiske og politik, hvor det politiske skal forstås som en antagonistisk dimension, der er konstituerende for samfundet. Omvendt er politik de praktikker og institutioner, der organiserer det sociale (Mouffe, 2000: 101). Det politiske er altså diskursive positioner, der hver især kæmper for at sætte sig igennem, hvor det sociale skal forstås som det overskud af mening, der opstår, når diskurser skaber en fiksering af social mening (Howarth, 2005: 150). Denne opfattelse hænger sammen med deres argument om, at et givent diskursivt felt aldrig vil kunne lukke sig, fordi den dominerende diskurs altid vil være i kamp med modsættende diskurser (Howarth, 2005: 151). I Habermas' optik fungerer diskurser som en kommunikativ magt, der øver indflydelse på den administrative magt – dog uden at kunne erstatte den (Habermas, 2009: 39). Modsat Habermas skelner Laclau og Mouffe ikke mellem diskursive og ikke-diskursive praksisser, fordi al socialitet i deres optik er diskursivt konstrueret (Laclau & Mouffe, 1985: 107).

Laclau og Mouffe tager afstand fra Habermas' fokus på mulighederne for konsensus, fordi demokratiske processer kun kan udspille sig som følge af antagonistiske relationer, der gør sig gældende i kampe mellem modsatrettede positioner (Mouffe, 2000: 101ff). Demokratiske processer opstår som følge af "os" og "dem"-modsatninger, hvorfor Mouffe i modsætning til Habermas mener, at politiske problemer aldrig vil kunne løses ud fra rationel konsensus (Mouffe, 2000: 104). Ifølge Mouffe er Habermas' syn på rationel konsensus et udtryk for manglende forståelse af de politiske dynamikker, fordi det netop er i de politiske kampe, at der sker en fastlåsning af det sociale (Mouffe, 2000: 101). Hun opfatter derfor konsensus som en undertrykkelse af alternativer, hvor noget fremhæves på bekostning af noget andet (Just & Burø, 2010: 271). Ifølge Laclau skal samfundet og

det sociale netop forstås som et åbent felt, der gives mening i de antagonistiske kampe, der præger den offentlige debat (Laclau, 1990: 61). Antagonistiske kampe udgør ifølge Mouffe fundamentet for et velfungerende demokratisk samfund og rationel konsensus, som Habermas argumenterer for, er således en illusion, der kan bringe de demokratiske institutioner i fare (Mouffe, 2000: 104). Antagonismer opstår i dannelsen af identiteter, som altid vil være relationelle og opstå i kraft af noget andet (Mouffe, 2011: 122, Laclau & Mouffe, 1985: 106). Derfor giver det ikke mening at ønske rationel konsensus, fordi det ville kræve en konstruktion af et ”os” uden et ”dem”, som ikke kan lade sig gøre. (Mouffe, 2011: 122). Som udgangspunkt behøver denne relation ikke at tage form som antagonistisk, men hvis ”dem” bliver opfattet som nogle, der sætter spørgsmålstegn ved vores identitet og truer vores eksistens, udvikler relationen mellem ”os” og ”dem” sig til et antagonistisk brændpunkt (Mouffe, 2011: 122). For at undgå at konflikter tager form som antagonismer, er demokratiets opgave ifølge Mouffe, at konflikter udfolder sig som agonismer - altså en kamp mellem modstandere (Mouffe, 2011: 123). En agonistisk konfrontation adskiller sig fra en antagonistisk konflikt ved at ”dem” ikke opfattes som en fjende, som skal udslettes, men som en modstander, hvis eksistens opfattes som legitim (Mouffe, 2014: 151). Antagonismer skal altså forstås som et udtryk for to diskurser, som ikke kan forenes, men i stedet står over for hinanden som hinandens modpoler. Begrebet er derfor anvendeligt, når man ønsker at påvise et modstandsforhold mellem forskellige aktører. Den agonistiske konfrontation repræsenterer således ikke en trussel mod demokratiet, men opfattes som essentiel for et demokratisk samfund, hvor modstandere kæmper mod hinanden ud fra det formål at gøre deres fortolkning af virkeligheden hegemonisk.

Analysestrategi

I følgende afsnit vil jeg redegøre for de diskursteoretiske begreber, jeg finder relevante for besvarelsen af problemformuleringen. Grundlæggende kigger man på, hvad der tales om og ikke mindst hvordan der tales. Altså hvilke synspunkter præsenterer teksterne, og hvilke forståelser ønsker teksterne at viderebringe? Jeg har selv fokuseret på, hvad det er for nogle ligheder, forskelle og modsætninger aktørerne i debatten gør brug af i deres italesættelse af overgrebene. I forlængelse heraf har jeg været optaget af, om der etableres et ”os” og ”dem”, og hvorvidt dette har kunne sige noget generelt om måden, aktørerne har talt om overgrebene på, eftersom jeg ønskede at identificere de dominerende diskurser.

Hvor Habermas opfatter diskurser i den offentlige debat som en form for koordinering af menneskers liv, udgør diskurser ifølge Laclau og Mouffe mening, som har betydning for vores forståelse

af virkeligheden. Laclau og Mouffe tager udgangspunkt i poststrukturalismens pointe om, at diskurser skaber den sociale verdens betydning, og at denne betydning aldrig kan fastlåses (Jørgensen & Phillips, 2013: 14). Forskellige diskurser kæmper altså hele tiden mod hinanden om at opnå hegemoni. Diskurserne repræsenterer en bestemt måde at tale om og forstå den sociale verden på, hvor hegemoni udgør en diskurs, der dominerer feltet af sociale forståelser og handlinger (Laclau, 1996: 89). Hvis en diskurs indtager en hegemonisk positionen, sætter den altså rammerne for, hvad der kan diskuteres og på hvilken måde det kan diskuteres. En hegemonisk diskurs besidder således en magt ved i høj grad at kunne påvirke den generelle holdningsdannelse i den offentlige debat. I min undersøgelse har jeg for eksempel været interesseret i at finde ud af, hvilken diskurs, der har domineret måden, som køn italesættes på i debatten om overgrebene og dermed opnået hegemoni. Måden jeg har kodet mit empiriske materiale tager således udgangspunkt i et ønske om at afdække de kampe, der kæmper om at give mening til forståelsen af overgrebene og dermed opnå hegemoni. Forud for selve tilskrivelsen af mening gør Laclau og Mouffe brug af begrebet dislokation. Dislokationer er begivenheder, som bryder med betydningernes orden (Howarth, 2005: 187). Det vil sige, at hvis antagonismer resulterer i et struktursammenbrud, opstår der en dislokation (Laclau, 1990: 40). Dislokation er altså en proces, hvor en given struktur er ude af led og ikke længere forstås på samme måde som tidligere. Jeg vil i min casebeskrivelse diskutere, hvorvidt overgrebene kan karakteriseres som et eksempel på en dislokation.

Aktørerne i debatten ønsker at fastlåse betydninger af overgrebene omkring såkaldte knude tegn. Disse knude tegn har i udgangspunktet ingen betydning, men får mening gennem de tegn, som de sættes i forbindelse med. Denne indholdsudfyldelse betegner Laclau og Mouffe som ækvivalering, som altid vil finde sted på baggrund af noget andet. Med knude tegn mener Laclau og Mouffe for eksempel nodalpunkter (Laclau og Mouffe, 1985: 112, Jørgensen & Phillips, 2013: 63). Disse tegn gives som sagt først indhold, når de sættes sammen med andre tegn via ækvivalenskæder (Jørgensen & Phillips, 2013: 63ff). I forlængelse af begrebet ækvivalering, skabes knude tegnenes betydning ikke kun ud fra hvad de er, men også ud fra hvad de ikke er. Nodalpunkter opstår, når en bestemt betydning eller identitet bliver midlertidigt fastlåst (Laclau og Mouffe, 1985: 112). Det vil sige, at diskurser definerer det sociale, men fordi de ikke kan lukke sig helt, fastlåser de blot en midlertidig betydning af det sociale (Laclau, 1990: 39). Med nodalpunkter vil jeg analysere, hvordan aktørerne i debatten forsøger at tilskrive overgrebene mening gennem hegemoniske kampe. Begrebet vil hjælpe mig med at kunne påvise, hvordan de forskellige aktører positionerer sig fra

hinanden, og hvordan de på forskellig vis italesætter nodalpunkter, som er med til at skabe det imaginære fællesskab, der er dét der konstruerer ideen om en samlet offentlighed. Ved at undersøge ækvivalenskædernes betydningssammenkobling får jeg mulighed for at afdække de individuelle og kollektive identiteter, der kendetegner min empiri. I debatten skelnes for eksempel mellem det samfund, som gerningsmændene kommer fra og det vestlige, europæiske samfund, som defineres som modpoler til hinanden. Det danske samfund er en del af den vestlige verden, der udgør et socialt felt, hvorfor det er interessant at undersøge, hvilke betydninger dette felt kædes sammen med – og i lige så høj grad, hvad det ækvivaleres på baggrund af. Det er således relevant at kigge nærmere på, hvordan debatten konstruerer et ”os” og ”dem” (Jørgensen & Phillips, 2013: 64). Danmark, Vesten og Mellemøsten er alle eksempler på sociale rum, som diskurserne i debatten kæmper om at udfylde med forskelligt indhold.

Opsummerende arbejder jeg med diskurser som italesættelser af sociale og sproglige betydninger i debatten. De enkelte udsagn og ytringer behandler jeg ikke som isolerede meninger, men analyseres derimod i en helhedssammenhæng. Det er denne totalitet af mening, som fremstiller og former den sociale virkelighed. Det er ikke diskurserne der taler, men derimod aktører som taler ud fra bestemte positioner. En diskurs er således en sproglig konstruktion af virkeligheden, som ikke knytter sig et individ, men til selve kommunikationen. Kommunikationen skaber og udvikler diskurser, samtidig med, at diskursen er meningskonstituerende for kommunikationen.

Empirisk afgrænsning

Specialets empiriske afgrænsning er foretaget ved hjælp af en systematisk søgning på Infomedia i perioden 1. januar til 31. januar 2016. Overgrebene fandt sted natten mellem den 31. december og 1. januar 2016, og på grund af debattens sløve start, har jeg valgt at afdække hele januar, så man får en fornemmelse af dens omfang. Jeg reflekterede over, hvilke søgeord jeg skulle bruge for at skaffe den data, jeg var interesseret i at analysere, og kom efter en række stikprøver frem til, at det fungerede bedst kun at bruge *Köln* som søgeord. Med denne søgning inden for det angivne tidsrum, fik jeg kun et par enkelte hits, som ikke omhandlede overgrebene nytårsnat, hvorfor det var overskueligt blot at sortere disse artikler fra.

Debattens omfang er illustreret i bilag 1, som giver et billede af dens volume. For at kunne give et retvisende billede af debattens omfang, valgte jeg i første omgang at inddrage både aviser og elektroniske medier. Af aviser fokuserede jeg på de landsdækkende dagblade, hvor jeg ønskede at an-

lægge et bredt perspektiv med flere forskellige aviser. Disse medier afspejler værdier og holdninger fra den virkelighed, som de formidler, samtidig med, at de formidler værdier og holdninger tilbage til virkeligheden (Andreassen, 2007: 173). Jeg har således inddraget Berlingske Tidende, Morgenavisen Jyllands-Posten, Dagbladet Information, Kristeligt Dagblad, Politiken og Weekendavisen i første fase af min afgrænsning. Derefter sad jeg tilbage med et stort empirisk materiale, som jeg havde behov for at indsnævre yderligere. Med henblik på min interesse i at undersøge stemmerne i den offentlige debat, valgte jeg at fokusere på debatindlæg, kronikker, kommentarer og klummer. Blandt andet er læserbreve og kommentarer måder, hvorpå mennesker uden for medierne kan komme til orde, hvorfor det gav mening for mig at fokusere på disse typer af tekster. Derefter havde jeg afgrænset empirien til 77 debatindlæg, 12 kronikker og 6 klummer og kommentarer fordelt på i alt 190 siders empiri (bilag 2). Denne del af min empiri består således udelukkende af indhold fra de trykte medier. Den anden del af specialets empiriske materiale består af udvalgte kommentartråde på Facebook (illustreret i en samlet oversigt i bilag 1). Jeg har valgt at inddrage dette medie i min analyse, fordi de sociale medier i stigende grad udgør en online platform for den offentlige debat (Blegind & Dyrby, 2013). Kommentarerne er fundet ved at tage udgangspunkt i Berlingske Tidendes, Politikens og Informations Facebook-profiler, ud fra en overvejelse om, at disse tre aviser bruger Facebook aktivt i deres distribution af nyhedsartikler. Dernæst gennemgik jeg de tre avisers opslag i hele januar, hvor jeg trak alle de opdateringer og kommentartråde ud, som omhandlede overgrebene i Köln. For at begrænse mit materiale til et overkommeligt omfang, udvalgte jeg de tre mest likede opdateringer fra hver avis, som derfor udgør den anden del af specialets empiri (bilag 3, 4 & 5). Denne del af materialet består således af ca. 400 siders kommentarer. Kommentartrådede udtrykker et hav af forskellige meninger, der kommer i spil i måden aktørerne fremstiller overgrebene på, og giver dermed et billede af, hvilke positioner de taler ud fra.

Som jeg tidligere har redegjort for, er min hensigt ikke at finde frem til sandheden, hvorfor den udvalgte empiri ej heller skal forstås sådan. Det empiriske materiale er strategisk udvalgte repræsentationer af de diskurser, der tales ud fra i debatten. Jeg tager udgangspunkt i Laclau og Mouffe's analysestrategi og det er med begreber fra denne, at jeg iagttager empirien. Dette medfører derfor, at jeg betragter nogle iagttagelser frem for andre, og at nogle ting frem for andre vil synliggøres i specialet, og er altså en konstruktion af mine valg.

Databehandling

I følgende afsnit vil jeg redegøre for, hvordan jeg har valgt at behandle specialets datamateriale og samtidig forholde mig kritisk og reflekterende over for, hvilken betydning mine metodiske valg har haft for den færdige empiri. Efter den empiriske afgrænsning har jeg behandlet empirien ved hjælp af kodning, som har til hensigt at illustrere, hvordan overgrebene er blevet italesat i den offentlige debat. Jeg har med kodningen skabt struktur og systematik i datamaterialet, og processen har således fungeret som bro mellem det empiriske råmateriale og selve analysen. Jeg er bevidst om, at jeg med min kodning er i gang med at analysere, fordi måden jeg koder og kombinerer min empiri på, har betydning for den senere analyse (Miles & Huberman, 1994: 56). I min analyse arbejder jeg med et teksttungt empirisk datagrundlag, hvorfor det har været ideelt for min analyseproces at kode empirien forud for analysen. På den måde har jeg haft et overblik over, hvad empirien har kunne bidrage med analytisk, og hvordan analysen skulle struktureres. Jeg er opmærksom på, at de valg jeg har taget i min kodning udelukker andre valg og måder at kode på, hvorfor man som forsker skal være opmærksom på de til og fravalg man foretager i en kodningsproces. Men i og med, at jeg ved hjælp af koder har kunne organisere empirien i et bestemt system af kategoriseringer, kan jeg nemt og hurtigt trække temaer og afsnit ud af empirien, som har relevans for den problemstilling, jeg analyserer (Miles & Huberman, 1994: 57). Ved at anvende kodning til behandling af min empiri er jeg med til at sikre, at der findes belæg for mine analytiske konklusioner.

Kodningen er udført ved at opdele empirien i forskellige betydningsetiketter. Det har været bidder af ord, sætninger eller hele afsnit, som har givet analytisk mening at samle under samme betydningskode (Miles & Huberman, 1994: 56). Indledningsvist skimmede jeg det empiriske materiale igennem, for at få en fornemmelse af, hvad der blev sagt i materialet. Her forholdte jeg mig nysgerigt til materialet og identificerede de kategorier, som dukkede op under gennemlæsningen. Dernæst foretog jeg en åben kodning, hvor jeg noterede en tematisk overskrift til hver databid, der meningsmæssigt hang sammen. Denne strategi gav mig en idé om hvad der i store træk blev talt om i debatten og hvilke temaer, der gik igen i materialet. Den indledende del af min kodningsproces kan beskrives som værende fortrinsvist induktiv, hvorfor man kan argumentere for, at resultatet bliver mindre generisk, fordi min måde at tilgå materialet på er præget af åbenhed (Miles & Huberman, 1994: 58). Til sidst sad jeg tilbage med en lang række af koder, som jeg satte sammen i mere abstrakte og overordnede kategorier (Miles & Huberman, 1994: 58). Kategorierne er de temaer, som begivenheden i Köln bliver fremstillet ud fra og som derfor har analytisk interesse for mig. Måden

hvorpå jeg har indsamlet de forskellige koder, svarer til hvad Strauss og Corbin karakteriserer som relationel kodning (Strauss & Corbin, 1990: 97). Jeg har forsøgt både at kategorisere koder, der ligner hinanden, og samtidig opdele mere generelle koder i specifikke kategoriseringer. Selvom jeg opfatter min metode som primært værende induktiv, har sidste del af min kategorisering været præget både af empirien og specialets teoretiske analyseramme. Jeg har således bragt bestemte teoretiske begreber med i min kategorisering for at kunne trække tråde fra empirien til nogle mere generelle begreber og mønstre, hvorfor jeg bevæger mig fra relationel kodning til en selektiv kodningsproces (Strauss & Corbin, 1990:116ff). Min metode bærer således præg af, at jeg sideløbende med en strategisk organisering af tekstmaterialet, har noteret egne refleksioner med henblik på senere at kunne udarbejde en begrebslig analyse.

Det kvalitative casestudie

En gruppe kvinder blev nytårsnat 2016 udsat for seksuelle overgreb foran Domkirken i Köln. Disse overgreb fungerer som genstand for min analyse, fordi det er en begivenhed, der har affødt en heftig debat i det danske samfund. Som jeg har været inde på i mine videnskabsteoretiske overvejelser, søger jeg ikke at definere en almengyldig sandhed eller at kunne generalisere på baggrund af specialets analytiske konklusioner. Jeg ønsker at producere en viden, som tager udgangspunkt i en problemstilling, der er afhængig af dens sociale kontekst, hvorfor jeg finder casestudiet relevant.

I forlængelse af specialets problemformulering har jeg været interesseret i at undersøge ideen om én eller flere offentligheder. Derfor tog jeg afsæt i en konkret debat, som jeg har analyseret italesat på forskellige platforme. Måden denne debat udfolder sig på er typisk for, hvordan nyheder i dag spredes via sociale medier, og hvor de sociale medier i dag anses som en uundværlig distributionskanal for medierne (Giese, 2014). Man snakker endda om, at den digitale revolution har ændret journalisters distributionskanaler, hvor de sociale medier giver adgang til et nyt publikum, som det har været svært at nå gennem de traditionelle medier. Den moderne teknologi har således ændret mulighederne for distribution, interaktionen og debat modtagerne imellem. På den måde er læserne i dag med til at medvirke i produktionen og distributionen (Sørensen, 2013). Mit valg af case synliggør nogle af de nye måder at distribuere nyheder på i dag, samtidig med, at den illustrerer, hvordan teknologien opstiller nye betingelser og muligheder for debat. På baggrund af det faktum, at den offentlige kommunikation i dag, i høj grad finder sted på de sociale medier, fandt jeg det væsentligt at supplere min empiri med kommentartråde på Facebook. De sociale medier muliggør i høj grad en offentlig tilgængelig diskussion, og selvom Habermas forholder sig kritisk over for offentlighedens

nuværende form, mener han stadig, at et demokratisk samfund bygger på en bred offentlig debat. Via læserbreve og debatindlæg har alle borgere som udgangspunkt mulighed for at deltage i den offentlige debat. Denne deltagelse er dog betinget af mediernes logik. På de sociale medier er strukturen en anden, og man kan argumentere for, at alle medlemmer af et samfund her har relativt lige og uhindret adgang til den offentlige debat. Deltagelsen finder sted online, men som platform muliggør Facebook et rum for debat uden statslig indblanding. Dog bør man, ligesom Habermas i forbindelse med det moderne samfundets strukturelle forandring, forholde sig kritisk over for idealet om, at borgerne deltager i debatten uden at tænke på egne interesser. Samtidig kan man argumentere for, at de sociale medier nedbryder grænserne for, hvad der opfattes som privat og offentligt. Denne udvikling er Habermas som sagt ikke tilhænger af, da den ideale offentlighed i hans optik er adskilt fra borgernes privatsfære, hvorfor interaktionen på Facebook ikke opfylder denne betingelse for dannelsen af en fælles offentlig mening. Som tidligere beskrevet ser Fraser og Warner dog anderledes på privatsfærens betydning for offentligheden. Det private bør ifølge disse to teoretikere ikke separeres fra, hvad vi forstår som det offentlige, fordi den offentlige fremstilling er vigtig for individets private identitetsdannelse. Jeg ser således den indsamlede empiri som et udtryk for den offentlige debat.

Min case er et eksempel på en politisk hændelse, fordi den viser de antagonismer, som synliggør det politiske i det sociale. Med politisk mener jeg, at den er med til at illustrere nogle af de problematikker, der er forbundet med den måde vi diskuterer overgreb mod kvinder på. Samtidig er overgrebene som case med til at belyse, hvordan blandt andet identitet, etnicitet og frihedsrettigheder forhandles i den offentlige debat. Casen er også valgt med henblik på at kunne sige noget om, hvad det er for en forestilling af offentligheden, der dominerer debatten og hvordan den defineres.

Casestudiet betragtes i nogle videnskabelige kredse som tvivlsomt på grund af metodens manglende generaliserbarhed (Bryman, 2008: 57). Omvendt er én af metodens styrker, at man har mulighed for at gå i dybden med sin undersøgelse af en specifik problemstilling (Bryman, 2008: 54). Med metodens position mellem teori og forskning, placerer den sig inden for den induktive analysetradition, hvilket harmonerer fint med mit ønske om at lade casen være bestemmende for, hvilke begreber og problemstillinger, der er relevante at behandle i analysen. (Bryman, 2008: 57). Desuden ligger diskursanalysen op til en induktiv fremgangsmetode, fordi indholdet af en diskurs ikke er forudbestemt, men blot en midlertidig fastlåsning af betydning.

Ifølge Bent Flyvbjerg har casestudiet ikke til hensigt at producere en endegyldig og empirisk verificerbar viden, hvilket stemmer godt overens med specialets diskursive ramme (Flyvbjerg, 2004: 432). Det er ikke diskursteoriens hensigt at udarbejde empiriske generaliseringer, men derimod at forsøge at forklare og forstå bestemte begivenheder og processer (Howarth, 2005: 187). I forlængelse heraf argumenterer Flyvbjerg for, at man godt kan diskutere træk og tendenser med udgangspunkt i en konkret case, fordi viden skabes i det specifikke (Flyvbjerg, 2004: 425). Selvom casestudier kritiseres for manglende generaliserbarhed, er det forkert at påstå, at casestudiet ”*cannot provide reliable information about the broader class*” (Flyvbjerg, 2004: 420). Denne betragtning hænger sammen med Flyvbjergs kritik af den naturvidenskabelige opfattelse af, at teoretisk og kontekst-uafhængig viden, er mere værdifuld end konkret, praktisk og kontekst-afhængig viden (Flyvbjerg, 2004: 422). Den videnskabelige fordel med casestudiet er netop, at zoome ind på en ”*real-life situations and test views directly in relation to phenomena as they unfold in practice*” (Flyvbjerg, 2004: 428). Ud fra denne betragtning må casestudier forstås som videnskabelig, empirisk forskning, der belyser et socialt fænomen i en given kontekst.

I min læsning af Laclau og Mouffes begreb dislokation, reflekterede jeg over, hvorvidt min case kunne karakteriseres som værende sådan en begivenhed. Som jeg har redegjort for i teorien, opstår dislokationer som følge af et antagonistisk struktursammenbrud, som lægger op til ny meningsforhandling. Jeg synes ikke, at overgrebene i sig selv kan beskrives som et udtryk for sammenbrud af mening, som resulterer i en erkendelse af, at det, man plejer at tænke og gøre, ikke længere virke. Dog gav begivenheden anledning til, at man begyndte at komme med forklaringer på, hvad der gik galt og hvori problemet ligger. Begivenheden resulterede også i en skærpelse af udvisningsreglerne for flygtninge i Tyskland, i Danmark begyndte man at undervise asylansøgerne i den danske seksualmoral og Slovakiets premierminister Robert Fico krævede at fremskynde forstærkningerne af grænsekontrollen ved EU's ydre grænser med begrundelsen ”*Vi vil ikke have, at det, der skete i Tyskland, sker her*” (Ritzau, 2016, Ritzau 2016b, Borg & Pihl-Andersen, 2016). I forlængelse heraf synes jeg godt, at man kan diskutere for og imod, at det voksende flygtningepres på Europa kan karakteriseres som en samfundsmæssig dislokation, hvor overgrebene i Köln således er en del af én større begivenhed. Antallet af flygtninge og migranter, der er kommet til EU, steg markant i 2015, og man forventer, at tallet kun vil stige i løbet af 2016 (Sørensen, 2015). Flygtningesituationen italesættes som den europæiske flygtningekrise, hvorfor denne internationale begivenhed på

nogle områder er præget af en diskursiv kamp om at give en ny forståelse til bestemte fænomener. Der kan være udtryk, som inden flygtningekrisen havde karakter af at være fastlåste, men som nu er genstand for ny forhandling. Det ligger ikke klart, hvordan og hvornår dislokationen fandt sted, men synes at være et samspil af forskellige begivenheder og interaktioner skabt over længere tid.

Viden og sandhed

Med mit valg af diskursanalysen som specialets metodiske ståsted, er det relevant at diskutere, hvad det er for en slags viden, jeg producerer med min undersøgelse. Det er ikke i min interesse at redegøre for, hvad virkeligheden er bag diskurserne. Det er diskurserne, der er genstand for min analyse, og det er dem, der udgør virkeligheden, hvorfor specialet tager udgangspunkt i at forstå og fortolke sociale betydninger (Howarth, 2005: 183). Hensigten med min diskursanalyse er således at udarbejde en repræsentation af måden overgrebene i Köln fremstilles i den offentlige debat (Howarth, 2005:188). Min analyse tager udgangspunkt i det, der skrives, for videre at kunne afdække hvilke mønstre, der præger italesættelsen, og hvilke konsekvenser de sproglige fremstillinger har for den sociale praksis. Derfor undersøger jeg, hvordan sociale aktører konstruerer betydning og artikulerer hegemoniske projekter og diskursive formationer inden for de rammer, der kendetegner debatten. Videre er det således interessant at forsøge at placere de undersøgte praksisser i en større social kontekst (Howarth, 2005: 184). Ifølge diskursteorien findes der ikke almengyldige kausale love, hvorfor man i diskursteorien udelukkende interesserer sig for, hvordan diskurser konstrueres (Howarth, 2005: 186). Mit valg af teori leder mig som tidligere nævnt i en socialkonstruktivistisk retning, hvilket betyder, at jeg i min analyse har fokus på sociale interaktioner, og måden disse konstrueres på. Denne forståelse medfører, at jeg ikke søger en almengyldig sandhed eller generaliserbarhed af undersøgelsens konklusioner (Fuglsang & Olsen, 2009: 357).

Analyse

I specialets analyseafsnit har jeg undersøgt offentlighed som et diskursivt fænomen. Jeg har gjort brug af casen til empirisk at analysere, hvordan offentligheder skabes af de aktører, der deltager i den offentlige debat. Jeg arbejder ud fra en forståelse af, at sociale kategorier som etnicitet, religion, køn og nationalitet konstrueres i en gensidig påvirkning og samtidig spiller sammen med andre kategorier alt efter hvilken social kontekst, de er en del af. I kategoriernes påvirkning af hinanden opstår der nye betydninger, hvorved disse konstruktioner må forstås som forhandlinger af mening.

Den debat overgrebene har affødt i det danske samfund er således en god afbildning af, hvordan eksempelvis køn, etnicitet og religion spiller sammen med hinanden, og i forlængelse heraf, hvordan bestemte forestillinger skabes i disse forhandlinger. Det har været interessant at belyse, hvordan aktørerne i debatten om overgrebene skaber ideen om en offentlighed på bestemte måder, og hvordan den hegemoniske offentlighed udfordres af andre alternative offentligheder. Jeg betragter offentligheden som et rum for politisk debat, og ud fra det diskursive tankesæt vil der ofte være én position, som opfattes som den dominerende. Fraser og Warner argumenterer begge for, at aktører, som positionerer sig inden for andre offentligheder, altid vil forsøge at artikulere overgrebene i Köln ud fra en anden mening. Jeg vil i den følgende analyse afdække de diskursive forståelsesrammer, som jeg har fundet repræsenteret i debatten om de seksuelle overgreb i Köln. Aktørerne forsøger at give mening til begivenheden ud fra forskellige diskursive positioner, som alle kæmper om at dominere debattens betydningsfelt. En stor del af de aktører, som deltager i debatten, tager udgangspunkt i, hvilken betydning vi skal tillægge gerningsmændenes etnicitet, religion og kulturelle baggrund. Andre aktører forsøger modsat at forklare overgrebene ud fra andre aspekter som køn, ligestilling og frihedsrettigheder.

Hvad er en fri kvinde?

I følgende afsnit vil jeg analysere, hvem der dikterer reglerne for, hvornår man som kvinde i Danmark betragtes som frigjort. Med udgangspunkt i, hvordan køn og ligestilling italesættes som kategorier i debatten, vil jeg undersøge, hvordan de er med til at konstruere en bestemt forestilling af den danske offentlighed.

De aktører, som forsøger at forklare overgrebene ved hjælp af denne diskursive position, kategoriserer overgrebene som vold mod kvinder, og lægger ikke vægt på religiøse og etniske forhold i deres forståelsesramme. Köln er et eksempel på vold mod kvinder begået af mænd, hvorfor det er kønnet og forholdet mellem mand og kvinde, der er i fokus. Mange aktører i debatten definerer den danske offentlighed som et samfund, der er præget af en høj grad af ligestilling mellem mand og kvinde. Som værdi beskrives ligestilling som en lang og sej kamp, danskerne har kæmpet for i mange år. På den måde får det karakter af at have en særlig plads i den danske kultur, og bliver i mange tilfælde brugt til at definere den danske nation. I forlængelse heraf er det min opfattelse, at det danske samfund bliver italesat som et stærkt kulturelt og historisk fællesskab. Nedenstående citat er et uddrag af et debatindlæg Robin Espersen Hasle har skrevet i Jyllands-Posten:

"(...) Vi har en stærk og god tradition for kvindekamp i Danmark, og lige nu er der brug for den igen (...)" (Robin Espersen Hasle, bilag 2: 184).

Robin italesætter ligestillingskampen som *stærk og god*, hvorfor hans værdibeskrivelse af Danmark er positiv. Samtidig henviser han til, at der er brug for de danske feminister, hvis lignende overgreb mod kvinder skal undgås i fremtiden. Mit empiriske materiale viser, hvordan aktørerne gør ligestilling synonymt med danskheden, som implicit er med til at afgrænse, hvem, der er en del af danskheden, og hvem der ikke påtænkes som værende inkluderet. Ligestilling fungerer som et væsentligt tegn i Robins differensrelationen af danskheden og den danske kultur. Det er i høj grad ligestilling som en dansk værdi, der bliver brugt til at demonstrere, hvem der ikke anses som en del af den danske offentlighed. For mange af aktørerne tager deres forhandling af overgrebene udgangspunkt i et kvindesyn, som ikke kan forenes med Vesten og det danske samfund. For eksempel skriver formand i SF, Pia Olsen Dyhr (POH), i Jyllands-Posten: *"(...) nogle af de nye medborgere, vi får til landet som flygtninge og indvandrere, importerer et kvindesyn, som ikke hører til i et frit og demokratisk samfund"* (POH, bilag 2: 183).

Når POD forklarer overgrebene, er det underforstået, at de udspringer af et gammeldags syn på kvinden, og at Danmark er et moderne samfund, som bygger på frihed og demokrati, hvor dette kvindesyn ikke gør sig gældende. Hun tillægger således flygtninge og indvandrere et udemokratisk og frihedsbegrænsende syn på kvinder, som beskrives i antagonistisk relation, til de frie og demokratiske danske samfund. Hun forklarer ikke, hvad det er for et kvindesyn, hun mener bliver importeret, men definerer det ud fra, hvad det ikke er. Ved at kategorisere kvindesynet som udansk, markerer hun samtidig et "os" og som et "dem". I et debatindlæg i Jyllands-Posten tager Naser Khader, folketingsmedlem for de Konservative (NK), ligeledes udgangspunkt i synet på kvinden som årsag til overgrebene:

"Det er mænd med stort M, som er kvindehadende (...) Hermed ikke sagt, at dette gælder alle arabiske mænd, men hånden på hjertet, så findes der alt for mange, som puster sig op og føler sig i sin gode ret til at se ned på kvinder (...) og det er ikke noget, som hører hjemme nogen steder i verden - slet ikke i Vesten og Danmark" (NK, bilag 2: 20).

NK italesætter dét at se ned på kvinder, som noget der særligt gælder arabiske mænd og forklarer

dette kvindesyn som udansk og ikke-vestligt. Det er interessant, hvordan han afslutter citat *"det er ikke noget, som hører hjemme nogen steder i verden - slet ikke i Vesten og Danmark"*, som understøtter danske mænds syn på kvinder som værende i antagonistisk relation til arabiske mænds kvindesyn. Senere i debatindlægget skriver han: *"Jeg oplever det igen og igen, når jeg rejser i den del af verden (...) Og jeg har ofte konfronteret de primitive mænd (...)"* (Bilag 2: 20). Her tydeliggør han igen et *kvindehadende* syn på kvinder, som noget der er forbeholdt det ikke-vestlige samfund, hvor han samtidig positionerer sig selv som en moderne mand fra Vesten i modsætning til *de primitive mænd* fra Mellemøsten. Ifølge Andreassen er det ikke unormalt, at vold mod kvinder begået af etniske minoritetsmænd, fremstilles som et udtryk for et arabisk kvindesyn i den offentlige debat (Andreassen, 2007: 27). Det er en pointe, som jeg vil vende tilbage til senere i analysen.

Andre aktører ser overgrebene som vold, der ikke kan tilskrives mening ud fra gerningsmændenes kulturelle baggrund. Britt Christensen (BC) formulerer det således i et debatindlæg i Politiken: *"Opfattelserne af kønsrollerne er forskellige, og det skal vi anerkende, men min anke, er, at der ikke er nogle kulturer - heller ikke indiske eller arabiske - hvor det er tilladt at forgribe sig på kvinder"* (BC, bilag 2:110). BC argumenterer for, at overgreb på kvinder ikke kan forklares som et kulturelt fænomen, og fortsætter: *"Hvis vi skal trække noget ud af det, der er sket i Köln og de sager, vi hører om herhjemme, så er det, at der desværre i dag foregår seksuelle overgreb på tværs af etnicitet og tro"* (BC, bilag 2: 110).

BC forsøger dermed at løsrive debatten fra den diskussion om etnicitet, som hun føler, kommer til at dække over det egentlige problem. De aktører, der italesætter begivenheden ud fra overskriften vold mod kvinder, argumenterer for, at der inden for alle samfund og kulturer, findes mænd som forgriber sig på kvinder. Overgrebene forstås som patriarkalsk vold, der et fænomen, der opstår på tværs og på trods af kulturelle skel. I et debatindlæg i Politiken sætter tidligere næstformand i Dansk Kvindesamfund, Ulla Tornemand (UT) fokus på, at seksuel vold mod kvinder ikke bundes i en særlig etnicitet eller kultur:

"Herhjemme kalder vi det drengestreger, når hvide unge drenge og fyre i flok (...) blufærdighedskrænker, sexchikanerer og sexforulemper piger. Herhjemme kalder vi det en kompliment, når unge hvide fyre (...) i nattelivet gramser (...) og begår andre seksuelle overgreb på unge kvinder (...) Men at det nu fremstår, som om den form for organiserede krænkelser er et nyt fænomen (...) er en

sandhed med store modifikationer. Tag hudfarven ud af ligningen, hør på de oplevelser, som kvinder i mange år har fortalt om af lignende karakter, og det fremstår tydeligt, at dette 'fænomen' hverken er nyt eller knyttet til en bestemt etnicitet eller kultur (...)" (UT, bilag 2: 32).

UT taler i forlængelse af BC's forståelse af vold mod kvinder, som et fænomen, der findes i alle samfund. Hun kritiserer debatten for at italesætte overgrebene i Köln som et nyt fænomen ved at komme med eksempler på overgreb mod kvinder begået af *hvide unge drenge og fyre*, som er en henvisning til majoritetsbefolkningen. UT's bemærkning om, at den hvide mand også begår overgreb, skaber en heftig debat på Politikens Facebook (bilag 4: 91-133). Flere aktører på Facebook tvivler på, at "*(...) danske mænd opfører sig sådan*" (MR, bilag 4: 99) og Jørgen Ove Pedersen (JOP) er et eksempel på én ud af mange, som bliver provokeret af UT's debatindlæg og skriver:

"(...) Feministerne/mandehaderne sammen ligner de Arabiske og Afrikanske mænd der Voldtog og Sexchikanerede kvinder med Danske hvide mænd, der er MEGET STOR forskel mellem dem og os, men Feministerne vil helst Svine de Danske mænd til og Forsvare de Muslimske mænd der undertrykker kvinder og ikke går ind for Ligeret imellem kønnene, som Danske hvide mænd gør" (JOP, bilag 4: 99).

Ifølge JOP er det arabiske og afrikanske mænd, der voldtager, undertrykker og chikanerer kvinder, hvor den danske hvide mand går ind for ligeret mellem kønnene. Han konstruerer således to identiteter, der står i antagonistisk relation til hinanden. En anden interessant kommentar til UT's indlæg er Nicolai Dahl Svejstrup (NDS) som definerer *de hvide unge drenge*, som ifølge UT også *blufærdighedskrænker, sexchikanerer og sexforulemper piger* som:

"(...) Der vil altid være folk der er tabte, der falder ved siden af normerne (...) Jeg vil vove den påstand at man som samfund ikke kan sikre sig imod de brodne kar (...) Idioter vil der altid være (...)" (NDS, bilag 4: 103).

Jeg faldt over NDS' kommentar, fordi det ifølge Andreassen er typisk for den dominerende italesættelse af vold og overgreb mod kvinder. Når muslimer og etniske minoriteter begår overgreb, bliver de betragtet som et direkte produkt af en patriarkalsk og kvindeundertrykkende voldskultur. Kulturen bliver således italesat som determinerende for deres handlinger, hvilket resulterer i, at kul-

turen betragtes som homogen, og fremstilles som fundamental anderledes end den etnisk danske kultur (Andreassen, 2007: 45). Derfor bliver etnisk danske mænd, der begår overgreb, defineret som mænd, *der falder ved siden af normerne, idioter og brodne kar*. Etnisk danske mænd er således ikke repræsentanter for en bestemt kultur.

Derfor lægger aktørerne i denne diskursive forståelsesramme fokus på, at overgrebene i Köln ikke bør handle om kulturforskelle, men snarere om vold mod kvinder som et globalt problem. Siri Ranva Hjelm Jacobsen (SRHJ) og Malte Frøslee Ibsen (MFI) forklarer det således i en kommentar i Information:

”Fænomenet er ikke forbeholdt mænd af mellemøstlig herkomst. Tværtimod lader overgrebskultur og den gruppedynamik, der kan give sociale forudsætninger for masseovergreb på kvinder, til at være et tværkulturelt fænomen (...) i USA har en lang række seksuelle overgreb sat spot på universiteternes fraternity-kultur (...) Fra Danmark kendes sagen om Aalborg Karneval, hvor tre kvinder sidste år blev voldtaget og yderligere to udsat for voldtægtsforsøg. Desuden er voldtægt og 'lettere' overgreb som begrebsning af kønsdele et fast tilbagevendende tema i nattelivet og på for eksempel Roskilde Festival” (SRHJ & MFI, bilag 2: 9).

SRHJ og MFI underbygger deres forståelse af overgrebene i Köln som et tværkulturelt fænomen ved at sammenligne episoden med de amerikanske universiteters fraternity-kultur, samt voldtægter og overgreb under Aalborg Karneval og Roskilde Festival. Flere steder i debatten på Facebook taler aktører imod en sammenligning af de overgreb, der fandt sted i Köln, med hvad kvinder kan blive udsat for på festivaler i Danmark, da det i deres øjne ikke er det samme (se fx bilag 3: 100). I SRHJ og MFI's optik er vold mod kvinder således noget, der finder sted uafhængigt af kulturel baggrund og etnicitet. Debattør og forfatter Ahmad Mahmoud bakker op om denne betragtning: *”Det kan ske i alle lande, fordi det her syn på kvinder i virkeligheden eksisterer over alt.”* (Bilag 2: 13).

Inden for denne position anlægger man således et kønsperspektiv på italesættelsen af overgrebene, hvor argumenterne baserer sig på en grundlæggende antagelse af, at vold begået af mænd mod kvinder er et globalt og derfor strukturelt problem. Overgrebene er altså et eksempel på det ulige magtforhold, der kendetegner forholdet mellem mænd og kvinder. En skæv magtbalance, som finder sted i alle samfund uanset kultur og etnicitet - hvad enten vi har at gøre med tusind immigranter

i Köln eller med en enkelt etnisk dansk mand, der slår sin kone (bilag 2: 105). I en kronik i Berlingske Tidende kritiserer Claus Elholm Andersen (CEA) den måde overgrebene bliver forklaret ud af et spørgsmål om etnicitet:

”(...) de mange overgreb mod kvinder er et symptom på en dybere strukturel ulighed, der også manifesterer sig i den skæve kønsfordeling, når det kommer til barsel, topposter eller løn (...) Og det er altså ikke alene i visse indvandremiljøer, at denne opfattelse af kvinder lever i bedste velgående, men en opfattelse som også kommer til udtryk i f. eks. de sexistiske lege på CBS's rusture (...)” (CEA, bilag 2: 145).

Ifølge CEA handler overgrebene grundlæggende om manglende ligestilling mellem mand og kvinde, som også gør sig gældende på parametre som barsel og karriere. I samme stil som SRHJ og MFI bruger han en dansk begivenhed som eksempel på, hvordan kvindeundertrykkelsen ikke kun finder sted i etniske minoritetsmiljøer, men i lige så høj grad er en del af majoritetsbefolkningens sociale praksis. Han fortsætter sin pointe:

”Også i Danmark kan vi desværre være med, når det gælder vold mod kvinder. Selv om volden i samfundet generelt er faldet i de sidste årtier, er antallet af voldtægter så godt som uændret. Og nej, voldtægter er ikke bare mørklødede udenlandske mænd, der overfalder søde lyshårede piger i en park sent om natten (...)” (CEA, bilag 2: 145).

Overstående citat underbygger hans opfattelse af vold mod kvinder, som et resultat af et uligevægtigt magtforhold mellem mænd og kvinder, der ikke kun eksisterer hos *mørklødede udenlandske mænd*. Overstående empiriske uddrag er alle eksempler på counterpublics, som prøver at rykke ved den dominerende opfattelse af det undertrykkende kvindesyn, som noget særligt udansk og etnisk defineret. Der er flere i debatten, som forsøger at definere overgrebene som et udtryk for en strukturel ulighed mellem mænd og kvinder over hele verden. Forfatter og professor Claus Bryld (CB) skriver i et debatindlæg i Jyllands-Posten:

(...) vores egen europæisk-amerikanske kommercielle kultur, hvor kvinden i vidt omfang er reduceret til en salgsvare. Madonna/luder-billedet er ikke forbeholdt muslimske mænd. Billeder af nøgne eller halvnøgne kvinder (...) findes overalt (...) Mange, især drenge og unge mænd, (...) kan på den

måde ikke undgå, i hvert fald i en periode af deres liv, at få et afstumpet billede af det andet køn (...)” (CB, bilag 2: 157).

CB ser overgrebene som et resultat af et mediernes formidling af et sexistisk kvindesyn, som i hans forståelse er en krænkelse af kvinden. Konsekvenserne af den kommercielle kulturs fremstilling af kvinder som sexobjekter er, at kvinder anses for mindre værd end mænd, hvorfor mange, *især drenge og unge mænd*, udvikler et *afstumpet billede af det andet køn*, som ifølge CB er med til at legitimere for eksempel seksuel chikane og vold mod kvinder. Med denne betragtning antager CB, at porno er en medvirkende årsag til kvindeundertrykkelse, som er en hyppigt debatteret problemstilling i den feministiske forskning.

Tørklædet som en debat om frihed

Følgende afsnit er et eksempel på en debat på Berlingske Tidendes Facebook, som illustrerer, hvordan forskellige aktører forsøger at diktere, hvad ”rigtig” kvindefrigørelse er. Debatten er med til at vise, hvordan ideerne om lighed, frihed, retten til fri religionsudøvelse og kvindeundertrykkelse ikke er åbenbare størrelser, men tolkes forskelligt og derved kan komme i konflikt med hinanden. Forskning viser, at tonen i den danske tørklædedebat er mere grov end i andre europæiske lande, og ofte er det hvide middelklasse-feminister, som opstiller kriterierne for, hvad det vil sige at være en frigjort kvinde (Pedersen, 2008: 5). Aktørerne inddrager tørklædet som et tegn i deres konstruktion af de vestlige frihedsrettigheder som universelle, hvor tørklædet bruges til at definere, hvad der er danske værdier. Debatten om muslimske kvinders valg af tørklæde handler om, hvorvidt tildækningen skal tolkes som kvindeundertrykkende eller ej og illustrerer, hvordan tørklædet betyder forskellige ting af forskellige kvinder. Overordnet ser jeg debatten som en forhandling af, hvem der må bestemme, hvad frihed er, og debatten kan anskues som en kamp mellem to forskellige diskurser om feminisme og kvindefrigørelse. I nedenstående kommentar giver Sofie Vera (SV) udtryk for, hvordan hun mener, at tørklædet signalerer undertrykkelse, hvorfor hun føler sig provokeret af muslimske kvinder, der vælger at bære tørklæde:

”(...) muslimske kvinder med slør er med til at bekræfte det gammeldags kvindesyn. Jeg bliver faktisk provokeret af de unge piger, der vælger sløret (uden at være tvunget), fordi det er med til at fastholde og bekræfte synet på ”os andre” som ludere” (SV, bilag 3: 3).

Ifølge SV skaber tørklædet et undertrykkende syn på de kvinder, som ikke bærer tørklæde. Som kvinde føler hun sig således stemplet negativt på grund af andre kvinders påklædning, hvorfor hun bliver stødt af, at nogle muslimske kvinder aktivt vælger at bære tørklæde. Kommentaren får Pernille Jeppsson (PJ) og Junaid Bin Javaid (JBJ) til tasterne, hvor de reagerer på, at Sofie Vera ansvarliggør muslimske kvinder for et undertrykkende kvindesyn:

”Ok så det er andre kvinders skyld at nogle mænd kalder dig luder?” (PJ, bilag 3: 3).

”Så du føler dig krænket af, at andre kvinder vælger at tildække sig??” (JBJ, bilag 3: 3).

SV responderer på PJ og JBJ i følgende kommentar: *”(...) Min mening er bestemt ikke at ”skyde skylden på kvinder”, og særligt ikke på kvinder der selv er undertrykt. Men ja, faktisk provokerer tildækningskulturen mig, fordi den bekræfter en opfattelse af, at kvinder ”bør” tildække sig, ikke se mænd i øjnene, ikke færdes alene i det offentlige rum osv. (...) Tildækningskulturen har en ubehagelig bivirkning for mig – og for integrationen – for det giver mistro og ubehag i forhold til, hvordan muslimer så ser mig og andre ikke tildækkede kvinder. Og her har muslimske kvinder med overskud et ansvar. Det er vores alles frihed, der påvirkes.”* (SV, bilag 3: 3).

SV opfatter muslimske kvinder med tørklæde som værende undertrykte og ofre for et gammeldags tankesæt som de med til at påføre kvinder, der ikke bærer tørklæde. Hun sidestiller kvinder, der bærer tørklæde med en praksis, hvor kvinder ikke må se mænd i øjnene og ikke kan færdes alene i det offentlige rum. Altså en kvinde uden frihedsrettigheder. Implicit ekskluderer hun de muslimske kvinder, der vælger at bære tørklæde, fra det danske samfund, fordi deres valg er med til at begrænse alle kvinders frihed. Hun taler således imod den feministiske forståelse af retten til at klæde sig, som man vil, fordi hun netop ser denne måde at klæde sig på som en medvirkende faktor til, at muslimske mænd udvikler et undertrykkende syn på kvinder. SV bruger *mistro* og *ubehag* i sin fortolkning af tørklædet, og argumenterer for, at det har negative konsekvenser for den generelle integration. Tørklædet står altså i vejen for, at kvinderne kan integreres i det danske samfund, fordi dét som det repræsenterer, står i kontrast til de danske værdier. Ifølge SV er vejen mod integration blandt andet, at muslimske kvinder aktivt vælger ikke at bære tørklæde – både af hensyn til dem selv, men i lige så høj grad af respekt over for de ikke muslimske kvinder i Danmark. Samtidig føler hun medlidenhed med de muslimske kvinder, da tørklædet i hendes øjne er lig med undertrykkelse og derfor en torn i øjet på den kvindefrigørelse, de etnisk danske kvinder har kæmpet for i mange år. De

kvinder, der går med tørklæde provokerer SV, fordi hun mener, at det går ud over hendes egen personlige frihed. Samtidig efterlyser hun, at *muslimske kvinder med overskud*, melder sig på banen og tager ansvar for kvinders frihedsrettigheder, som hun mener tørklædet er med til at begrænse. En undersøgelse om danskernes tolerance over for indvandrere fra Aarhus Universitet viser, at SV ikke er ene om at føle ubehag ved de muslimske kvinders tildækningskultur. Ifølge undersøgelsen virker det nemlig på mange etniske danskere som en rød klud i ansigtet, når de ser muslimske kvinder gå med tørklæde, og næsten hver tredje mener, at det bør være forbudt at bære muslimske tørklæder og slør i det offentlige rum (Gunge & Reklung, 2013). Derefter blander Lamaa Al-Farra (LA) sig i debatten og kommenterer således:

”(...) Altså fair nok, den gale psykiater har længe haft et horn i siden på muslimske kvinder, både dem med og uden tørklæde, men at høre fra en medsøster at hun opfatter andres frie valg om tildækning som et angreb på hendes personlige frihed, det er bare ØV! (...)” (LA, bilag 3: 4).

Først og fremmest gør LA brug af en feministisk reference ved at tiltale SV som sin *medsøster*, hvilket forstærker hendes skuffelse over, at SV som kvinde føler, at LA, også som kvinde, begrænser hendes frihed. *Den gale psykiater* tolker jeg som en henvisning til samfundet i almindelighed, som ifølge LA altid har travlt med at skyde skylden på muslimske kvinder. Hun bliver stødt over, at SV føler sig provokeret af andre kvinders *frie valg om tildækning*, hvor hun netop gør opmærksom på menneskets frihed til selv at vælge, hvordan de vil se ud. LA positionerer sig ud fra en forestilling om, at ligestilling er kvinders ret til at leve det liv de ønsker, hvor en kvindes krop er hendes egen. For LA er tørklædet lig med frihed for de kvinder, der vælger det til af egen fri vilje, og ved at SV føler sig provokeret af tørklædet, er hun ifølge LA selv med til at undertrykke kvinders frihed til at klæde sig, som de vil. Hun accepterer således ikke SV's kategorisering af hende som værende undertrykt. Dertil svarer SV følgende:

”Køre Lamaa, jeg vil faktisk rigtig gerne tale med jer medsøstre, der frit har valgt tildækning. Jeg vil gerne vide, hvorfor I har valgt det. Jeg kunne også godt tænke mig at høre, om du ikke anerkender den ”bivirkning”, som jeg nævner? Det er jo ikke fordi jeg ser ned på jer – det er fordi jeg rent faktisk føler det ubehag, jeg beskriver – nemlig at jeg selv bliver set ned på (...) Kunne søstersolidariteten ikke også gå den anden vej?” (SV, bilag 3: 4).

I overstående kommentar fortsætter SV betegnelsen *medsøstre* og tilføjer *søstersolidariteten*, som illustrerer, at de forsøger at skabe et tilhørsforhold til hinanden, hvor de begge kæmper for den samme sag. Samtidig nedbryder hun dog dette fællesskab ved at skrive *Det er jo ikke fordi jeg ser ned på jer*, hvor *jer*, opdeler kvinderne fra at være en samlet gruppe til en gruppe af kvinder, der dækker sig til og en gruppe af kvinder, som ikke dækker sig til. Hun efterlyser, at LA giver hende ret i, at muslimske kvinders valg af tildækning har negative konsekvenser for kvinders frihedsrettigheder, fordi det i hendes øjne er et tegn på, at kvinder med tørklæder ikke er frie. SV taler ind en større debat om, at tørklædet opfattes som diskriminerende og undertrykkende. Hun argumenterer ud fra en forståelse af, at kvinder som dækker deres hår, i en dansk kontekst, er et udtryk for en devaluering af kvinde. JBJ stiller spørgsmålstegn ved måden SV fremstiller kvinder med tørklæde, som kvinder uden frihed:

”En tildækket kvinde har vel i sig selv større frihed end en ikke tildækket (...) En (ikke) tildækket kvinde kan næsten ikke vælge hvem der skal se hvad, hvor og hvornår... Hvor en tildækket selv kan vælge hvem der skal se hvad... Er det ikke ret logisk???” (JBJ, bilag 3: 4).

For JBJ symboliserer dét at bære tørklæde en større frihed end ikke at bære tørklæde. Hun betragter tørklædet som et frigørende element, der ligestiller hende som kvinde med manden og samtidig giver hende større bevægelsesmuligheder i det offentlige rum. Med tørklædet har hun således selv magten til at bestemme *hvem der skal se hvad*, hvilket i hendes øjne signalerer frihed. Det er altså ikke JBJ, som er lukket inde, men manden, der er lukket ude. Ifølge Rikke Andreassen, der har forsket i tørklædedebatten, oplever mange muslimske kvinder tørklædet som frigørende mere end undertrykkende.

”(...) mange muslimske kvinder oplever tørklædet som noget, der giver dem en øget frihed. Vi lever i et meget seksualiseret samfund. Noget af det, man gør med tørklædet, er at give tegn om, at man ikke ønsker at være seksualiseret. Med tørklædet oplever mange, at de i højere grad bliver betragtet som individer, der bliver bedømt på, hvad de siger, og hvad de gør – og ikke på, hvordan de ser ud (...)” (Gunge & Reklings, 2013)

Med sin forskning i tørklædedebatten understøtter Andreassen således JBS’ forståelse af tørklædet som frigørende. SV svarer følgende til JBS’ kommentar:

”(...) Består ”friheden” i virkeligheden ikke i, at man bliver ”fri” for ubehagelige blikke, tolkninger eller misbilligelse? At man ”vælger” at blive set som ”en af de respektable”? (Og dermed bekræfter en opfattelse af at nogle er respektable og andre ikke)” (SV, bilag 3: 5).

Hvor tørklædet for JBJ symboliserer frihed og magt, forstår SV tørklædet som et kulturelt symbol, som JBJ bærer med henblik på at markere ærbarhed – og derved samtidig signalere, at kvinder, som ikke bærer tørklæde, ikke er ærbare og respektable. Ifølge SV er tørklædet således et udtryk for JBJ's manglende respekt for SV og andre kvinder, der ikke bærer tørklæde. Debatten illustrerer, hvordan vi *” i en globaliseret verden, hvor befolkningsgrupper, som før levede geografisk adskilt, nu bliver konfronteret med hinanden – og dermed med nye koder”* (Fenger-Grøndahl, 2010). Det fremgår tydeligt, at SV ikke forstår, hvad JBJ ønsker at signalere med sit tørklæde. Omvendt er både JBJ og LA uforstående over, at SV føler sig provokeret af, at de bærer tørklæde, fordi hun ikke bør blande sig i deres personlige frihed til at klæde sig, som de vil.

LA forstår ikke, at SV har behov for, at LA som kvinde, der selv har valgt at bære tørklæde, skal anerkende de konsekvenser tørklædet, ifølge SV, har for kvinder med og uden tørklæde: *”Hvorledes hænger det så sammen med din anerkendelse af min frie ret til at klæde mig som JEG selv ønsker”* (LA, bilag 3: 6). Ifølge LA er det netop SV som viser mangel på respekt, fordi hun mener, at LA's frie ret til at bære tørklæde, gør skade på andre kvinders personlige frihed, hvorefter hun fortsætter: *”(...) Søstersolidariteten består i at forsvare sin søster i at leve det liv hun ønsker at leve uden at pege fingre”* (LA, bilag 3: 8). LA vil have lov til at bære tørklæde, hvad enten det handler om at udtrykke sin religion eller et statuere et eksempel, uden at skulle forsvare sit valg over for SV og majoritetssamfundet. Her henviser LA til én af grundstenene i hvad kvindesagen og feminismen går ud på, nemlig at kvinder står op for hinandens individuelle frihed.

Kommentarerne i denne tråd, der argumenterer mod muslimske kvinders brug af tørklæde, anser tildækningen som kvindeundertrykkende. Ifølge Andreassen er opfattelsen af muslimske kvinder som undertrykte en dominerende diskurs i den offentlige debat, hvorfor man kan argumentere for, at JBJ og LA forsøger at udfordre SV's fremstilling af kvinders frihedsrettigheder. De kvinder, der vælger at gå med tørklæde, er ifølge SV ansvarlige for muslimske mænds patriarkalske kvindesyn, som indskrænker de ikke-muslimske kvinders frihed i det offentlige rum. SV identificerer sig selv

med de tyske kvinder, der blev udsat for overgrebene i Köln, hvorfor det er hendes opfattelse, at de muslimske kvinder som bærer tørklæde, fastholder gerningsmændenes kvindesyn med, at man skal være ærbar, og hvis man ikke er det, er man selv ude om det. Denne betragtning taler ind i en generel diskussion om voldtægt, hvor kvinden med sin påklædning og fremtoning pålægges en del af ansvaret for et overgreb. Tørklædet bruges til at markere adskillelsen mellem den frie, hvide kvinde og den undertrykte, brune kvinde (Andreassen & Siim, 2010: 20). På den ene side fremhæves tørklædet som kvindeundertrykkende, og på den anden side beskrives de muslimske kvinder som selv at være ansvarlige for denne undertrykkelse. Jeg ser overstående tørklædedebat som et eksempel på, hvordan den dominerende forståelse af kvinderettigheder, repræsenteret ved SV, bliver udfordret af alternative opfattelser af, hvad kvindefrigørelse er, repræsenteret ved JBJ og LA. Debatten bliver således en kampplads, hvor der udspiller sig en kamp om, hvem der får lov til at definere, hvad det vil sige at være en fri og ligestillet kvinde. Det er således et eksempel på nogle modoffentligheder, hvori der foregår en forhandling.

Overstående tørklædedebat er et eksempel på, hvordan de sociale medier er blevet rum for online forhandlinger af identitet og køn, som bidrager til udvikling af modoffentligheder, der kan udfordre den dominerende offentlighed. Eksemplet illustrerer, hvordan nogle af kvinderne i debatten, udfordrer den dominerende opfattelse af den muslimske kvinde som værende undertrykt, som kommer til udtryk i tørklædet. De forstår frigørelse på en anden måde end der ellers gives udtryk for i debatten og forsøger at rokke ved den gængse opfattelse af tørklædet i den offentlige debat. Den teknologiske udvikling har medført en mere fragmenteret mediestruktur, hvor det med rette kan diskuteres, om de digitale medier forbedrer mulighederne for at alternative offentligheder kan komme til orde i den offentlige debat.

Et spørgsmål om kultur?

I følgende afsnit analyserer jeg italesættelsen af muslimske mænd med udgangspunkt i en særlig muslimsk kultur, fordi det er en dominerende forståelsesramme i min empiri. Jeg ønsker dermed at belyse, hvordan den kulturelle fremstilling spiller ind på den dominerende forståelse af danskhed. Spørgsmålet om kultur som baggrund for overgrebene indtager som sagt en dominerende opfattelse i debatten, og bekræfter Andreassens pointe om, at etniske minoriteters overgreb mod kvinder ofte fremstilles som et kultursammenstød i den offentlige debat (Andreassen, 2007: 242). Ved at ansvarliggøre kulturen for overgrebene, er aktørerne i debatten samtidig med til at nedbryde opfattelsen af, at det er et problem, som bunder i de kønsstrukturer, der eksisterer i det danske samfund. På bag-

grund af min empiri har jeg undret mig over, hvordan debatten hurtigt kommer til at tage form som en generel diskussion af alle muslimske mænd. Aktørerne i debatten kategoriserer ofte forskellige minoritetsgrupper under samme paraply, men det er ifølge Andreassen en tendens, der har præget den offentlige debat siden 1990'erne, hvor både flygtninge og indvandrere identificeres som muslimer (Andreassen, 2007: 76). Flere steder i min case er jeg stødt på, hvordan betegnelsen muslim bruges synonymt med indvandrer, etnisk minoritet og flygtning, hvilket medfører, at der konstrueres et billede af "(...) som én homogen befolkningsgruppe bestående af muslimer" (Andreassen, 2007: 76). Dette hænger sammen med, hvordan vi går fra at have at gøre med en mindre gruppe unge gerningsmænd af nordafrikansk eller arabisk udseende i Köln til en generel karakteristik af muslimske mænd i Danmark. I empirien peger aktørerne ofte på, at overgrebene fandt sted som følge af gerningsmændenes arabiske og muslimske baggrund. Den muslimske kultur optræder derfor som en væsentlig årsagsforklaring i aktørernes udlægning af, hvorfor overgrebene fandt sted. I et debatindlæg i Berlingske Tidende bekræfter Kirsten Ida Holm (KH) denne opfattelse:

"Jeg har læst meget om kulturen og kvindesyntet i de muslimske lande og det er et faktum, at der sker flere voldtægter (...) Det er klart, at når disse muslimer kommer til Vesten, vil de ikke bare opgive deres kultur, som de er opvokset med. De kender ikke Vestens kultur, og opfører sig bare, som de har lært hjemmefra" (KH, bilag 3: 126).

KH sidestiller direkte *kulturen og kvindesyntet* i de muslimske lande med seksuelle overgreb mod kvinder. I kommentaren fremstiller hun Vesten som en homogen kultur, som *disse muslimer*, ikke er en del af og på grund af deres kvindesyn ikke kan forenes med. Samtidig bekræfter hun med sin brede betegnelse *disse muslimer* mit argument om, at debatten om overgrebene hurtigt ændrer sig fra at være et spørgsmål om de specifikke overgrebsmænd til en generel debat om alle mænd med muslimsk baggrund. Dermed bliver disse konkrete overgreb brugt til at definere alle muslimske mænds opførsel og kultur. Som jeg henviste til i specialets forskningsoverblik, ser man ifølge Andreassen næsten aldrig denne måde at fremstille overgreb på, når det handler om etnisk danske mænd eller mænd fra Vesten. Den etnisk danske mand beskrives ikke som et produkt af den danske kultur, og hvis etnisk danske mænd begår overgreb mod kvinder, bruges handlingen ej heller til at fremstille en generel egenskab for alle etnisk danske mænd. (Andreassen, 2007: 181, bilag 2: 138). Men hvad er det så for en kulturforståelse, aktørerne definerer muslimske mænd ud fra? Aktører der forklarer overgrebene ud fra et kulturelt perspektiv, tager ofte afsæt i patriarkalske normer og vær-

dier. Fælles for denne position er, at overgrebene forklares som værende en kulturel konflikt, fordi der er tale om to forskellige kulturer, der ikke harmonerer (bilag 2: 7). I denne position tales der ikke så meget om vold mod kvinder. Fokus ligger nærmere på, at kulturen er årsag til, at overgrebene fandt sted. Her bliver overgrebene ikke forsøgt forklaret ud fra gerningsmændenes sociale baggrund, men aktørerne former i høj grad en kulturforankret antagelse af, at overgrebene stammer fra en fremmed kultur, som står i skarp kontrast til det danske samfund, og den type vold vi ser i Danmark. Samfundsforsker og historiker Michael Böss (MB) skriver i en kronik i Berlingske Tidende:

”I sager om seksuel vold, som der var tale om nytårsnat, er det helt relevant at nævne krænkerens nationale, etniske eller kulturelle baggrund. Der var nemlig tale om en form for seksuel vold, som er udbredt i bestemte mandemiljøer i kulturer, samfund og indvandrer miljøer, hvor religiøse autoriteter legitimerer mænds magt over kvinder, ja i visse tilfælde endog vold inden for ægteskabet” (MB, bilag 2: 131).

MB beskriver overgrebene som en særlig form for vold, som hører hjemme i mande- og indvandrer miljøer, som dermed får karakter af at være en udansk gerning. Overgrebene er ifølge MB affødt af et særlig normkodeks, som *krænkerne* er underlagt qua deres etnicitet og kultur. Han italesætter desuden overgrebene, som en handling, der bundet op omkring religion. Truslen mod kvinderne kommer således fra en fremmed kultur, der er kommet til Danmark og Europa grundet migration. Der er således tale om en kultur, som står i modsætning til hvad MB forstår, som den danske kultur. Ved at sætte overgrebene i forbindelse med en fremmed, ikke-dansk kultur, forstærker MB stigmatiseringen af etniske minoriteter. I en kronik i Berlingske Tidende bruger forfatter og maskinmester Ahmad Mahmoud (AM) også kulturen som årsagsforklaring på overgrebene:

”Oven på episoderne i Köln kan vi ikke længere udsætte et opgør med den patriarkalske, mandschauvinistiske kultur, som hersker i visse kredse. Mændene fra denne kultur rager til sig fra fadene på alle fronter, som de plejer, hvad enten det handler om gastronomiske eller kvindelige delikatesser (...) Med den kulturelle bagage kommer de sidste dages begivenheder ikke bag på mig. Når vi oplever grupper af flygtninge gramse på - og sågar voldtage - kvinder i Köln nytårsaften, er det et eksempel på kultursammenstød, når det er værst” (AM, bilag 2: 135).

AM beskriver, at mænd fra den *patriarkalske* og *mandschauvinistiske kultur*, betragter kvinder som objekter uden nogen form for respekt. Med ordene *rager til sig* og *som de plejer* fremstiller han disse mænd som grådige og primitive. Til at starte med fremgår det ikke klart, hvem AM henviser til med en kultur *som hersker i visse kredse*, men når han senere i citatet skriver, at *grupper af flygtninge* gør han implicit opmærksom på, hvor det er *mændene fra denne kultur* kommer fra. Den kultur som AM beskriver som *patriarkalsk* og *mandschauvinistisk* bliver bekræftet flere steder i empirien (fx bilag 2: 8, 36, 157). Claus Bryld (CB) skriver blandt andet i Jyllands-Posten:

"De unge mænd er vokset op i stærkt patriarkalske familier, som vel nærmest minder om dem, vi havde for 3-400 år siden (...) Vi andre mænd har gennem opdragelsen og "civilisationen" lært at beherske vores impulser, også de seksuelle, men er naturligvis grundlæggende konstrueret på samme måde. Hvis forholdene tillod det, ville mange af os formentlig kunne være blevet voldtægtsmænd. Men vi har lært ikke at have "løse hænder", som man kaldte det i gamle dage. Og det er et civilisationsfremskridt af de store" (CB, bilag 2: 156-157).

Ifølge CB befinder mænd fra *stærkt patriarkalske familier* sig på et helt andet udviklingstrin end etniske danske mænd, som han med betegnelserne *Vi andre mænd* og *os* fremstiller som det absolut modsatte af de mænd, der forgreb sig på kvinderne i Köln. I artiklen definerer han disse mænd som barbariske, kvindefjendske og uciviliserede. De har ikke, ligesom de etniske danske mænd, *lært at beherske deres impulser* og beskrives nærmest som dyriske. Ved at skrive *men er naturligvis grundlæggende konstrueret på samme måde* siger han implicit, at de etniske danske mænd også biologisk adskiller sig fra muslimske mænd (CB bruger betegnelsen muslimske mænd tidligere i artiklen), hvorved han skaber endnu større afstand mellem etniske danskere og muslimske mænd. Det er dog ikke alle i debatten, der godtager forklaringen om, at overgrebene skyldes en muslimsk kultur. For eksempel skriver Zindja Besic (ZB) på Informations Facebook, at *"Hvornår vil folk endelig forstå at der ikke findes noget som "muslimsk kultur" (...) muslimer er så forskellige som alle andre grupper i denne verden (...)"* (ZB, bilag 5: 2). Andre forsøger ligeledes at gøre op med forestillingen om, at de muslimske mænd er styret af en særlig kultur, som gør dem til nogle helt anderledes mænd end de etniske danske mænd. Tine Byrckel (TB) forholder sig i følgende uddrag fra sin kommentar i Information netop til denne påstand: *"Det kan det, fordi det er nogle helt andre slags mænd, der står bag. Slet ikke frie, vestlige mænd. Men mænd af en helt anden kultur, og så må der gribes ind"* (TB, bilag 2: 88). TB bruger sarkasme til at underbygge sin kritik af de aktører, som

bruger overgrebene til at skabe et billede af to grupper af mænd; nemlig de *frie, vestlige mænd* som de gode og *mænd af en helt anden kultur*, som de onde. Hun gør grin med opfattelsen af, at gerningsmændene i Köln *er nogle helt andre slags mænd* end de etniske danske mænd. Denne måde at diskutere overgrebene på fremstiller de *frie, vestlige mænd* som mænd, der ikke begår overgreb, for den slags er forbeholdt *nogle helt andre slags mænd*. Samtidig skriver hun, at den eneste grund til, at overgrebene bliver debatteret er, at det netop er fordi, gerningsmændene ikke er etniske danskere. Betragtningen om at etniske minoritetsmænds opførsel kan forklares ud fra en forestilling om en særlig muslimsk kultur, findes der også aktører i debatten på Facebook, som stiller spørgsmålstejn ved. Elise Luna Skov Pristed (EP) skriver blandt andet i en kommentar på Berlingske Tidendens Facebook: *"Da Breivik begik de forfærdelige handlinger ved Utøya, var der da ingen der krævede af resten af Norden at hver enkelt kristen mand (...) aktivt skulle tage afstand? (...)"* (EP, bilag 3: 30). EP bruger således den hvide og kristne nordmand Anders Breiviks terrorangreb i 2011 som modsvar til, at overgrebene i Köln bruges til at bestemme alle muslimske mænds opførsel. Det er EP's pointe, at vold og terror begået af hvide, vestlige mænd ikke forklares som et produkt af den vestlige og europæiske kultur. Breivik blev i debatten om angrebet italesat som en enlig galning, hvorved hans handlinger ikke blev fremstillet som et generelt karaktertræk for alle etniske nordmænd eller hvide og kristne mænd (Mikkelsen, 2011). Der er mange aktører, som føler sig provokeret af de aktører, som tager kulturen ud af ligningen og sidestiller overgrebene i Köln med vold begået af etniske danskere. For eksempel skriver Niels Henrik Jessen (NHJ) i et debatindlæg i Politiken:

"At sige, at sex-overgrebene i Köln nytårsnat ikke er kulturbestemte, og at kvindesynet i Vesten er lige så problematisk som det islamiske kvindesyn, er en hån imod de kvinder, som blev forulempet nytårsnat i Köln, og en hån imod vestlige mænd, som for længst har knækket koderne. At der findes brodne kar alle steder, også i Vesten, det ved enhver. At man ikke kan generalisere fra enkeltstående brodne kar og til en hel kultur, det ved enhver sikkert også. At islams kvindesyn og sexsyn er stødende gammelpatriarkalsk og ekstremt paranoidt berøringsangst, er næppe heller nogen nyhed, men alt for mange fortrænger det på grund af politisk korrekthed (...) Nu skal muslimerne arbejde med deres kønsopfattelse, sexforskrækkelse og deres manglende accept af kvinders seksualitet og integritet" (NHJ, bilag 2: 58)

NHJ opfatter denne måde at diskutere overgrebene på som en *hån* både *imod de kvinder, som blev forulempet* og som *en hån imod vestlige mænd*. Han beskriver sig selv og de vestlige mænd, som mænd, der *for længst har knækket koderne*. Med koder henviser han til, at de *vestlige mænd* har lært, hvordan de skal opføre sig over for kvinder. Overgrebene skyldes således et *problematisk islamisk kvindesyn*, som han beskriver som *stødende gammelpatriarkalsk*. Selvom han argumenterer for, at *man ikke kan generalisere fra enkeltstående brodne kar*, så slutter han alligevel af med at foretage en stor generalisering fra de enkeltstående overgreb i Köln til *Nu skal muslimerne arbejde med deres kønsopfattelse, sexforskrækkelse og deres manglende accept af kvinders seksualitet og integritet*. *De brodne kar* han derfor henviste til gælder åbenbart kun blandt de vestlige mænd.

Andreassen argumenterer for, at kultur ikke bør anvendes som forklaringsramme for menneskers handlinger. Alligevel viser forskning på området, at der ofte henvises til kulturen som årsag til seksuelle overgreb (Andreassen, 2007: 74). Ifølge Andreassen skelner man mellem det beskrivende kultursyn og det komplekse kultursyn. I det beskrivende kultursyn ses kultur, som et fælles norm- og værdisæt, der deles af alle borgerne i et samfund. Her har kulturen indflydelse på menneskets handlinger, og man kan derfor bruge kulturen som forklaringsmodel på menneskets opførsel (Andreassen, 2007: 74). Det forholder sig omvendt med det komplekse kultursyn, hvor kultur ikke er noget man har, men er noget man gør. Det vil sige, at borgerne i et givent samfund ikke deler én fælles kultur, fordi alle en del af forskellige subkulturer på kryds og tværs (Andreassen, 2007: 75). Her kan kulturen således ikke bruges som forklaring for menneskets handlinger, fordi *"(...) handlinger er resultater af komplekse kombinationer mellem den enkelte person og de sociale og kulturelle sammenhænge, som han eller hun indgår i"* (Andreassen, 2007: 75). Som det fremgår af overstående analyse, har jeg selv fundet det beskrivende kultursyn stærkt repræsenteret i mit empiriske materiale. Den dominerende forståelse af kulturen bliver således defineret som, at man kan beskrive andre på baggrund af deres kultur. De underliggende præmisser for, at muslimerne ikke kan eller vil leve efter de danske værdier, bliver dermed italesat som værende et kulturelt problem.

Den etniske minoritetsmand bliver brugt som en negation i den danske selvforståelse. Når aktørerne i debatten fremstiller den muslimske mand på en bestemt måde, fremstiller de samtidig den etnisk danske mand på modsatte måde. Som analysen illustrerer ækvivalerer aktørerne i debatten et billede af den muslimske mand som aggressiv, uciviliseret, voldelig, seksuelt frustreret, mandschauvinistisk og primitiv (bilag 2: 6, 13, 20, 21). Dermed konstrueres et billede af den etnisk danske mand

som alt det modsatte, fordi man altid ækvivalerer på baggrund af noget andet, hvorved den etniske danske mand fremstilles som det absolutte gode, der er medvirkende til at konstruere en ”os” og ”dem”-relation. Aktørernes italesættelse af den muslimske mand som produkt af en voldelig og patriarkalsk kultur er præget af antagonistiske relationer, som er med til at underbygge en forståelse af den muslimske kultur som modpol til den danske kultur. Når det danske kulturfællesskab bliver defineret som en offentlighed, der bygger på værdier som demokrati, ligestilling og frihed, ekskluderes muslimerne fra dette fællesskab, fordi deres værdier er blevet fremlagt som uforenelige med dét at være dansk. Danmark fremstilles som nation således som et homogent kulturfællesskab, der afgrænses fra den muslimske kultur.

Den danske og muslimsk kulturs antagonistiske forhold forklares flere steder i debatten som to fællesskaber, der ikke kan forenes på grund af Islam. Det er særligt på Facebook, at jeg har fundet eksempler på mere ekstrem diskurs, som forholder sig meget kritisk over for muslimer på grund af Islam. Den ekstreme diskurs tager udgangspunkt i mange af de samme ting som overstående analyse af kulturen, men formuleringerne og sproget er grovere og langt mere provokerende. For eksempel skriver Niels Bruun (NB) på Berlingske Tidenes Facebook, at *”Jesus legitimerede ikke voldtægter. Det gjorde Muhammed (...)”* (NB, bilag 3: 44). I sin fremstilling af Islam sidestiller NB Islam med voldtægter, hvorfor han begrundet overgrebene i Köln som en konsekvens af Islam. I en anden kommentar på Berlingske Tidenes Facebook skriver Peter Lang (PL) videre, at *”(...) Islam virker ret Udansk, racistisk.. men også kønsdiskriminerende! (...)”* (PL, bilag 3: 46). PL ækvivalerer Islam som *udansk, racistisk* og *kønsdiskriminerende*, hvorved hans forståelse af danskhed defineres som det modsatte. Men det er ikke kun på Facebook, at Islam bruges i kampen om at definere danskheden og bestemme, hvem der betragtes som en del af dette fællesskab. Cand. scient. pol. Søren Hviid Pedersen (SHP) skriver for eksempel i et debatindlæg i Berlingske Tidende, at *”Enhver forestilling om, at den kristne og muslimske kultur kan omfavne hinanden og berige hinanden, er ren ideologi og virkelighedsfornægtelse”* (SHP, bilag 2: 46). I dette citat nævner han ikke direkte Islam, men han stiller den *muslimske kultur* over for *den kristne*, hvorved han sidestiller muslimsk kultur med Islam. I SHP’s optik er islam en hindring for at tilpasse muslimerne den danske, kristne kultur og dermed inkludere dem i det danske fællesskab.

I min analyse af, hvordan aktørerne forsøger at problematisere overgrebene kan jeg konkludere, at den muslimske mands kulturelle baggrund spiller en dominerende rolle i debatten. Selvom jeg i det

tidligere afsnit har inddraget aktører, som prøver at definere overgrebene som et spørgsmål om køn, trumfer kultursammenstødet som den primære årsagsforklaring. På baggrund af globaliseringen, og for eksempel den flygtningekrise Europa står over for i øjeblikket, har religion ifølge Habermas fået større indflydelse på vores konstruktion af det nationale (Moestrup, 2008). Denne betragtning hænger også sammen med Jenkins pointe om, at den muslimske indvandring har haft afgørende betydning for konstruktion af danskhed (jf. forskningsreview). Den offentlige debat bør ifølge Habermas ikke tage udgangspunkt i kulturelle og etniske forskelligheder, fordi det enkelte individs religiøse overbevisning ikke bør tillægges betydning i de politiske processer (Syberg, 1997). De kulturelle og religiøse sammenstød får ifølge Habermas form som værdikonflikter, som ikke længere kan løses gennem kompromiser og dermed muligheden for konsensus. Han forholder sig dermed kritisk over for religionens tilstedeværelse i offentligheden. Som et empirisk eksempel på religionens rolle i offentligheden kan nævnes debatten om tørklædet i et tidligere afsnit. Modsat Habermas ser Laclau og Mouffe netop konsensuspolitikken som årsag til, at konstruktionen af kollektive fællesskaber tager udgangspunkt i religiøse og etniske identifikationsformer (Laclau & Mouffe, 2002: 190). Ifølge Laclau og Mouffe er konsensuspolitikken altså skyld i, at vi ser en tendens til, at det politiske omhandler religiøse og etniske antagonismer, hvor de hegemoniske kampe for eksempel udspiller sig som islam over for kristendommen og danskerne over for muslimerne, hvilket min analyse er med til at bekræfte. Hvis vi alle er enige om, hvad det vil sige, at være dansk, vil der ifølge Laclau og Mouffe, være nogle som er blevet udelukket, fordi konsensus dækker over en antagonistisk relation. Denne betragtning hænger sammen med Frasers kritik af Habermas' idé om offentligheden, hvor alle er inkluderet.

Danskheden som et nationalt fællesskab

Ud fra min interesse i at undersøge hvad det er for nogle offentligheder, der er på spil i min empiri, har jeg fundet det relevant at analysere, hvordan den danske nationalitet som en diskursiv konstruktion gives mening i debatten. Hvad er det for en dansk offentlighed, der italesættes, og hvem tænkes inkluderet og ekskluderet i dette identitetsfællesskab? De aktører, der deltager i debatten gennem en national forståelsesramme, diskuterer danskhed som et nationalt og kulturelt fællesskab, der defineres i antagonistisk relation til en muslimsk kultur. Inden for denne position betragtes den muslimske kultur som en trussel for danskheden, og der arbejdes for at italesættelsen tager udgangspunkt i forskellene mellem dét at være dansk og dét at være muslim. Når aktører i debatten definerer Vesten og Danmark som et "os" opstår der samtidig et "dem", fordi "vores" identitet er afhængig af, at der eksisterer et "dem". Denne identitetskonstruktion er relevant, når jeg er interesseret i at undersøge,

hvem der opfattes som værende en del af en offentlighed. Uanset om man snakker en offentlighed eller flere offentligheder, er det noget vi alle sammen er med til at skabe. De aktører, der deltager i debatten om overgrebene er således med til skabe, hvad vi forstår som offentligheden.

Aktører i debatten konstruerer et fællesskab af muslimer i Danmark, som jeg ud fra Andersons begrebsapparat, betragter som et forestillet fællesskab. Dette fællesskab er ikke rettet mod en bestemt nation, men bliver derimod defineret ud fra islam og opfattelsen af en muslimsk kultur. I aktørernes artikulation af islam skabes en opfattelse af de danske muslimer som en homogen gruppe, hvilket er med til at forstærke afstanden til den ikke-muslimske majoritetsbefolkning. Som Andersons pointe om de forestillede fællesskaber, bliver muslimernes forskelligheder overskygget af det, der forener dem, nemlig islam. Muslimerne som et forestillet fællesskab konstrueres således som en samlet gruppe, på trods af vidt forskellige nationaliteter og kulturelle baggrunde. Det muslimske fællesskab kategoriseres altså som en gruppe, der eksisterer parallelt med det forestillede danske fællesskab. Den sociale konstruktion af ”os” og ”dem” er et centralt element i nationalismen, og konstrueres ifølge Anderson på baggrund af samfundsdiskurser, som forskellige magtfulde aktører har held med at legitimere. Aktørerne i debatten kæmper således om at give mening til forestillingen om hvad det siges at være dansker, hvorfor der opstilles en række kriterier for danskhed.

De forestillede fællesskaber kommer for eksempel i spil i empirien, når aktørerne fremhæver forskelle ved at være ”flygtning”, ”indvandrer” og ”muslim” over for at være ”dansker” og ”ikke-muslim”. Ud fra denne sontring foretages en generalisering, som opbygger en fortælling om dét at være dansk. Denne fortælling medvirker til, at dem der grupperes som flygtninge, indvandrere og muslimer aldrig kan blive opfattet fuldstændig danske. Ofte trækker aktørerne på den religiøse forskel, som italesættes ud fra, at islam er uforenelig med dét at være dansk. For eksempel nævner nogle aktører i debatten, at indvandrere, som begår en kriminel handling, skal fratages deres danske statsborgerskab, fordi de ikke lever op til forestillingen om en homogen danskhed. Dette drejer sig både om de flygtninge, som for nyligt er ankommet til Danmark, men også muslimer som er født og opvokset i Danmark eller har boet i Danmark i mange år. Kulturjournalist og kommentator Christine Christiansen (CC) skriver således i et debatindlæg i Jyllands-Posten:

”Nogle mænd med andre kulturbaggrunde nærer så ringe respekt for kvinder, som overgrebene i Köln nytårsaften var et tegn på (...) I Thisted besøgte politiet i sidste uge byens asylcenter. I pæda-

gogiske termer forklarede man beboerne, hvordan det danske samfund fungerer med frie omgangsformer og lige rettigheder for mænd og kvinder. Det er på tale, at asylsøgere, der kommer hertil, fremover skal skoles i, hvordan man gebærder sig i det danske samfund. Andre foreslår, at asylsøgerne tvinges til at skrive under på, at de vil respektere kvinders rettigheder. Overtræder folk fra fremmede kulturer vores regler, skal de kunne fængsles eller udvises” (CC, bilag 2: 127).

Ifølge CC skyldes overgrebene i Köln manglende respekt for kvinder, som er forbeholdt *nogle mænd med andre kulturbaggrunde*. Andre kulturbaggrunde står alene og CC forklarer ikke, hvad det er for nogle andre kulturbaggrunde, hvorved de fremstilles som opposition til hendes egen kulturbaggrund, som udtrykkes som det normale. De andre kommer således til at symbolisere det unormale og udanske, hvilket skaber et billede af, at mænd med dansk kulturbaggrund ikke *nærer ringe respekt for kvinder* og dermed ikke begår overgreb mod kvinder. Yderligere diskuterer hun, hvordan det danske samfund ihærdigt prøver at opdrage de nye medborgere i at blive gode danskere, der kan begå sig inden for rammerne af et samfund med *frie omgangsformer og lige rettigheder for mænd og kvinder*. Med sætningerne *I pædagogiske termer og asylansøgere som skal skoles i hvordan man gebærder sig i det danske samfund og tvinges til at skrive under på, at de vil respektere kvinders rettigheder* er eksempler på nogle meget nedladende måder at tale om asylansøgerne på, hvor hun skaber et billede af asylansøgerne som dumme og som mænd, der kun er ude på at chikanere etnisk danske kvinder. I overstående retter hun specifikt sin opmærksomhed mod asylansøgere, hvorefter hun til sidst i citatet igen refererer til *folk fra fremmede kulturer*, som altså dækker over alle andre kulturer end den danske kultur, som bygger på *frie omgangsformer og lige rettigheder for mænd og kvinder*. Hvis folk, der ikke er betragtes som en del af hendes egen kultur og overtræder *vores regler*, kan de ikke blive en del af det danske fællesskab og skal enten *fængsles eller udvises*.

Konstruktionen af det danske samfund som et forestillet fællesskab tager udelukkende udgangspunkt i muslimerne og de etniske danskeres forskelligheder. De forestillede fællesskaber kan bruges til at forklare, hvorfor det danske majoritetssamfunds meningskonstruktion af de etniske minoritetsgrupper bygger på en forståelse, som fokuserer på forskelle frem for ligheder. Disse forestillede forskelle, som fortællingen bygges op omkring, giver de etniske danskere en fælles oplevelse af, at de ikke har noget tilfælles med ”de andre” med en anden etnisk baggrund. På den måde kan man argumentere for, at de forestillede forskelle, som aktørerne i debatten gør brug af i deres identitetskonstruktion, nedbryder muligheden for at forene grupperne på tværs af etnicitet. Nogle af aktører-

ne i debatten forsøger dog at gøre op med de forestillede forskelle ved at italesætte personlige relationer på tværs af ”os” og ”dem”-konstruktionen. Rikke Hjuler skrives således i en kommentartråd på Berlingske Tidendes Facebook: *”Jeg er gift med en muslimsk mand. Vi har været sammen i 20 år, han er noget af det mest belevne, man kan forestille sig. Stop generaliseringer tak.”* (Bilag 3: 29). Rikke forsøger at bygge bro mellem konstruktionerne af de to fællesskaber ved at gøre op med ideen om de forskelle, der i debatten adskiller de to fællesskaber.

Aktørernes italesættelse af de forhold, der adskiller minoritetsbefolkningen fra majoritetsbefolkningen er med til at ekskludere de etniske minoriteter fra det nationale fællesskab. Værdier som ligestilling, demokrati og frihed bruges af aktørerne i debatten til at give mening til danskheden, hvorfor etniske minoriteter, som ikke opfattes som værende en del af dette fællesskab, tillægges modsatte værdikæder. På den måde bliver etniske minoriteter i endnu højere grad positioneret som uforenelig med danskheden. Nedenstående citat er et eksempel på, hvordan en aktør i debatten forsøger at styrke forestillingen om danskhed:

”Vores forfædre har kæmpet for at skabe et samfund på et fundament af frihed, demokrati, ligestilling, ytringsfrihed og ligestilling. En stor indvandring fra samfund med helt andre værdier vil naturligvis sætte disse normer under voldsomt pres” (Christian Brøns, bilag 2: 103).

Citatet er et uddrag af et debatindlæg af blandt andre byrådsmedlem Christian Brøns fra Berlingske Tidende. I sin forståelse af hvad han anser som danske værdier, giver han et klart signal om, hvem der hører med og hvem, der ikke hører med i det danske fællesskab. Samtidig tillægger han ”de andre” værdier, som står i kontrast til de værdier, det danske samfund bygger på.

Det multikulturelle samfund som en farlig utopi

Debatten om overgrebene og den diskursive kamp om fortolkning indskrives sig i en bredere diskussion af Danmark som et homogent samfund, der som følge af indvandringen og flygtningestrømmene er på vej til at blive multikulturelt. Denne del af debatten udspringer primært i forbindelse med den flygtningekrise som Danmark og resten af Europa står overfor i øjeblikket. Diskussionen om det multikulturelle samfund tager udgangspunkt i en debat om de udfordringer, som nye medborgere med andre normer, udgør for det politiske og kulturelle danske fællesskab. Debatten om flygtningene som nye medborgere bliver flere steder i debatten italesat i en økonomisk diskurs, hvor mange er af den opfattelse, at de flygtninge, som søger asyl i Danmark har negative conse-

kvenser for den danske befolknings velfærdsydelse. Inden for denne forståelsesramme bliver flygtningene således sat i forbindelse med velfærdsforringelser og økonomiske omkostninger, som går ud over det etniske dansker. Forhenværende politimester Jørn Bro (JB) skriver blandt andet i en kronik i Jyllands-Posten, at folkevandringen medfører sociale og sundhedsmæssige ekstraomkostninger (JB, bilag 2: 167). Denne antagelse bakker forfatter Lars Olsen (LO) op om i et debatindlæg i Jyllands-Posten, hvor han skriver, at *”Den skattebetalte velfærdsmodel kommer imidlertid hurtigt under pres, når vi får store grupper af nye, der har svært ved at begå sig i det moderne højeffektive samfund”* (LO, bilag 2: 165). Foruden at argumentere for, at flygtningene har negative konsekvenser for de danske velfærdsydelse, fremstiller LO samtidig flygtningene som umoderne og ineffektive, eftersom han ækvivalerer det danske samfund som *moderne og højeffektivt*. Denne pointe hænger sammen med, at en ækvivalenskæde, som beskrevet i teorien, altid dannes på baggrund af noget andet. Med sin ækvivalering af Danmark som et moderne og effektivt samfund over for *store grupper af nye, der har svært ved at begå sig*, bidrager LO til en skabelse af ”os” og ”dem”. I et andet debatindlæg i Jyllands-Posten kæder forfatter og blogger Mikael Jalving (MJ) også flygtningene sammen med velfærdsforringelser og skriver, at *”Jo mere indvandring, jo mindre velfærd.”* (MJ, bilag 2: 151). Den økonomiske diskurs anvendes også i Christian Brøns (CB) m.fl.’s debatindlæg i Berlingske Tidende:

”For det første ville det presse vores økonomi (...) indvandringen fra ikke-vestlige lande kostede de offentlige kasser intet mindre end 16,6 mia. kr. Fra den norske pendant til Danmarks Statistik ved vi også, at hver gang en indvandrer fra et ikkevestligt land kommer til Norge, koster det den norske stat 4,1 millioner norske kroner i fremtidige omkostninger. Der synes altså at være tydelig evidens for, at det er ualmindeligt dyrt at modtage ikkevestlige indvandrere i det omfang, som Danmark gør i øjeblikket. Konkret betyder det, at hvis ikke udlændingepolitikken bliver strammet, er der færre penge til skoler, sygehuse og ældrepleje. Senest har flygtningepresset tvunget regeringen til at udskyde helt nødvendige skattelettelser” (CB, bilag 2: 103).

I overstående citat artikulerer CB flygtninge som at være en økonomisk trussel for Danmark og taler for at *udlændingepolitikken* skal strammes for at undgå de *fremtidige omkostninger*, som ifølge *den norske pendant til Danmarks Statistik* venter det danske samfund, hvis ikke der tages en beslutning om at begrænse antallet af flygtninge. CB bruger sundheds- og uddannelsesinstitutioner som *skoler, sygehuse og ældrepleje* som eksempler på dele af det danske velfærdssystem, der vil skulle

imødegå besparelser på grund af, *at det er ualmindeligt dyrt at modtage ikkevestlige indvandrere*. Det er ikke kun dyrt, men *ualmindeligt dyrt*, og penge som ellers var tiltænkt de etniske danskere vil blive brugt på flygtningene. Implicit argumenterer CB for, at i stedet for at skulle bruge *ualmindelig* mange penge på flygtninge, prioriterer den danske befolknings krav på uddannelse og sundhedsydelse. Det er dog ikke alle flygtninge og indvandrere, som betragtes som en økonomisk omkostning for Danmark. CB italesætter specifikt *indvandringen fra ikke-vestlige lande*, hvorved han giver udtryk for, at indvandring fra andre vestlige lande vil være en økonomisk gevinst for den danske stat og ikke resultere i velfærdsforringelser. Afslutningsvist positionerer han sig i den liberalistiske diskurs ved at omtale *skattelettelse* som *helt nødvendige*. Han definerer ikke, hvorfor disse skattelettelse er *helt nødvendige*, men med ordene *tvunget* og *helt* får man en fornemmelse af, at de må være meget vigtige.

Overstående empiriske uddrag er eksempler på, hvordan nogle af aktørerne forsøger at artikulere flygtningene som en økonomisk udfordring for det danske samfund. Omvendt viser empirien også eksempler på aktører, som artikulerer flygtninge og indvandrere som en mulig økonomisk gevinst for det danske samfund. I en kommentar i Berlingske Tidende tager foredragsholder og tidligere folketingsmedlem i SF Özlem Cekic (ÖC) og kønsdebattør og forfatter Henrik Marstal (HM) udgangspunkt i den etniske minoritetskvindes, som de argumenterer for, bør inddrages i ligestillingskampen:

”ALLE ETNISKE minoritetskvinder skal, hvis ikke de er syge, pålægges et uddannelseskraft. Flere uddannelsesmæssige tiltag øger mulighederne for, at kvinderne efterfølgende kan indgå i den aktive arbejdsstand på deltid eller fuld tid (...) Hvis en øget, fælles samfundsinteresse i at inkludere etniske minoritetskvinder virkelig kom i stand, ville de på sigt kunne bidrage langt mere aktivt til samfundslivet, til gavn for alle i det danske samfund. Tænk, hvilken aktiv ressource, det kunne blive” (ÖC & HM, bilag 2: 170-171).

Her italesættes *etniske minoritetskvinder* som en *aktiv ressource* ved at *indgå i den aktive arbejdsstand*. Hvis det danske samfund yder en indsats i forhold at inkludere etniske minoritetskvinder vil disse kvinder omvendt *på sigt kunne bidrage langt mere aktivt til samfundslivet* og dermed være *til gavn for alle i det danske samfund*. ÖC og HM taler i en socialistisk diskurs, når de bruger ord som *fælles samfundsinteresse*, *bidrage* og *til gavn for alle*, hvorved minoritetskvinderne betragtes som

nye medborgere, der kan bidrage positivt til den danske velfærdsmodel, som bygger på en fælles indsats. I forlængelse heraf konstruerer ÖC og HM et billede af flygtninge og indvandrere som velstandsskabende og mulighedsskabende. Forholdet mellem italesættelserne af flygtningene og indvandrerne som enten en økonomisk omkostning eller en økonomisk gevinst bygger på en antagonisk relation, fordi de to diskurser negerer hinanden.

Flere steder i mit empiriske materiale er jeg stødt på forståelser, som frygter en øget kriminalitet og vold på grund af de flygtninge, der ankommer til Danmark som nye medborgere. Jeg vil i det følgende påvise, hvordan nogle aktører i debatten konstruerer et billede af, at der findes en sammenhæng mellem flygtningetilstrømningen og omfanget af kriminalitet. Konflikterne i Mellemøsten bruges som et skræmmebillede af, at lignende tilstande vil ramme det danske samfund. I et debatindlæg i Berlingske Tidende skriver tidligere udenrigsminister Per Stig Møller (PSM) blandt andet, at Mellemøsten og Nordafrika kommer til Danmark som terror og illegal indvandring, der vil skabe stigende uro i de danske byer (PSM, bilag 2: 149).

Betragtningen om at indvandring fra fremmede kulturer medfører forøgede terrortrusler, øget kriminalitet, Mafialignende tilstande og en stigning i voldsforbrydelser og seksualforbrydelser bekræftes af flere aktører i debatten (Bilag 2: 168, 176, 178). Ifølge denne måde at diskutere de udfordringer Danmark står over for med hensyn til flygtninge og asylansøgere er det vigtigt, at det danske samfund sørger for, at de brutale og barbariske forhold som i deres meningskonstruktion kendetegner Mellemøsten og dermed alle de mænd, som er født og opvokset i Mellemøsten ikke tager denne diktatoriske, intolerante og patriarkalske kultur med til *vores breddegrader* (Bilag 2: 7, 18, 26). Gruppeformand i Dansk Folkeparti Peter Skaarup (PS) skriver i et debatindlæg i Politiken, at de mange asylansøgere har skabt et kaos, som kun kan bringes i orden ved at Europa lukker sine grænser (PS, bilag 2: 18). Debattør og studerende Ebrahim Said (ES) skriver i Berlingske Tidende:

”Ja, der er selvfølgelig større risiko for, at der kan blive begået flere voldtægter, når der kommer flere asylansøgere til landet, men det er vigtigt at sige, at det ikke gælder for alle asylansøgere. Det kan gælde for mænd med mellemøstlig baggrund, som endnu ikke er indforståede med, hvordan vi lever her” (ES, bilag 2: 13).

ES ser en øget risiko for vold mod kvinder som følge af de asylansøgere, der i øjeblikket kommer til

Danmark. Han forklarer ikke hvori den øgede risiko ligger, men kæder det sammen med *mænd med mellemstlig baggrund*, som ikke er enige i *hvordan vi lever her*. Ved at skrive *endnu ikke* lægger han dog op til, at disse mænd med tiden vil lære at begå sig i det danske samfund og dermed sagt, at de ved at blive danskere lærer, at de ikke skal voldtage kvinder.

Overstående analyse viser, hvordan aktørerne bruger kriminalitet og vold som et tema i deres meningskonstruktion af de flygtninge, som kommer til Danmark som nye medborgere. I denne forståelsesramme frygter man for de danske værdier, og hvis Danmark ikke sætter en stopper for tilstrømningen af flygtninge kan vi forvente samme kaos, som har ramt Tyskland, hvilket overgrebene er et eksempel på. Debatten tager ikke kun udgangspunkt i, at det er dyrt for den danske statskasse at skulle tage imod de mange flygtninge, men flygtningene præsenteres også som en trussel for de etnisk danske kvinder. Der argumenteres således for, at hvis vi i Danmark ønsker at bevare et kultur, hvor *"kvinder kan færdes frit med de rettigheder, de har i dag"*, bliver vi nødt til at stoppe indvandringen fra *"ikkevestlige lande"* (Bilag 2: 128) Italesættelsen af flygtningene tager således udgangspunkt i mange af de samme betæneligheder som forbindes med den muslimske mand.

Konklusion

I nærværende speciale har jeg undersøgt, hvordan de seksuelle overgreb på en gruppe kvinder i Köln nytårsnat er blevet forhandlet i den offentlige debat. Jeg har anlagt et analytisk blik på aktørernes diskursive meningskonstruktioner af overgrebene, hvorved analysen tager udgangspunkt i læserbreve, debatindlæg, kommentarer, klummer og kronikker fra udvalgte landsdækkende aviser samt kommentartråde på Facebook i januar 2016. Når jeg har valgt at fokusere på denne type tekster og kommentarer på Facebook, hænger det sammen med, at jeg for så vidt muligt har været interesseret i at undersøge, hvordan mennesker uden for medierne har deltaget i debatten. Mit diskursanalytiske perspektiv på aktørenes meningsudveksling og diskursive konstruktion af køn, etnicitet og danskhed har betydet, at jeg har fokuseret på den relationelle konstitution af identitet – altså hvordan aktørerne i deres diskursive meningsudfyldning af overgrebene konstruerer et "os" og "dem". Her har Laclau og Mouffes diskursteori været god til at undersøge, hvordan forskelle bliver givet betydning i aktørernes artikulation. I forlængelse af min diskussion af Habermas', Frasers og Warners perspektiver på offentlighed har konstruktionen af "os" og "dem" været med til at synliggøre, hvordan kollektiv identitet, såsom danskhed, må betragtes som et felt for forhandling og diskursive kampe, hvor betydningsdannelsen sætter rammerne for, hvem der ikke opfattes som en del

af den kollektive identitet. På baggrund af min analyse kan jeg blandt andet konkludere, at debatten har været præget af en italesættelse af flygtninge, indvandrere og muslimer som ”dem” og det danske majoritetssamfund som et ”os”. I forlængelse heraf undersøgte jeg, hvordan ”os” som en kollektiv identitet og et udtryk for den danske offentlighed blev artikulert i debatten. Ifølge Fraser resulterer disse forsøg på at definere en dansk offentlighed netop i, at man samtidig ekskluderer bestemte grupper fra dette fællesskab.

Som det fremgår af min analyse skabes opdelingen mellem ”os” og ”dem” primært gennem en ækvivalering af kulturelle forskelligheder. De aktører som bruger debatten til at fremstille muslimsk kultur som uforenelig med danske værdier dominerer debattens betydningsfelt. Her forklares overgrebene med direkte henvisning til en forestilling af en særlig muslimsk kultur, hvor gerningsmændene i Köln betragtes som typiske repræsentanter for denne kultur. Islam bruges i den forbindelse til at forstærke den antagonistiske relation mellem opfattelserne af dansk og muslimsk kultur, som ud fra Laclau og Mouffes begrebsapparat illustrerer, hvordan to diskurser, som ikke kan forenes, optræder som hinandens modpoler. Men det er netop i disse antagonistiske kampe, at det sociale gives mening. Min analyse af, hvordan aktørerne problematiserer overgrebene påviser en tendens af, hvad Mouffe beskriver som en moralisering af politiske processer. Flere aktører i debatten fordømmer overgrebene i moralske termer med ”os” som ”de gode” og ”dem” som ”de onde”, som ifølge Mouffe nedbryder muligheden for en agonistisk offentlighed. Som redegjort for i teorien opfatter Mouffe ikke den agnostiske relation, i modsætning til den antagonistiske, som en trussel mod demokratiet. Jeg kan konkludere, at muslimerne i høj grad opfattes som en homogen gruppe, der fremstilles som en trussel og uforenelig med forestillingen af en etnisk danske identitet. Jeg kan i forlængelse heraf konkludere, at debatten om overgrebene har placeret sig ind i en langvarig debat om flygtninge og muslimer i Danmark, der er opbygget ud fra en diskursiv italesættelse af de etniske minoriteter som ”dem” og de etniske danskere som ”os”. På den måde kan man argumentere for, at debatten bidrager til at reproducere den hegemoniske diskurs i den offentlige debat.

Selvom andre diskursive positioner forsøger at forklare overgrebene som andet et spørgsmål om kultur, er der i vid udstrækning enighed om, at overgrebene udgør et samfundsmæssigt problem, der er opstået som følge af et kultursammenstød. De aktører der prøver at trække debatten væk fra denne forståelsesramme argumenterer for, at overgrebene i Köln ikke adskiller sig fra de overgreb, som etniske danske mænd begår. Hermed prøver man fra denne position at bruge overgrebene til at

snakke om vold mod kvinder og sætte fokus på, at det forekommer i alle kulturer på tværs af etnicitet og religion. Her forholder man sig kritisk til måden vi diskuterer overgreb på, og prøver dermed at udfordre den dominerende forståelse af vold mod kvinder. Denne forståelsesramme har dog ikke formået at rykke ved den dominerende italesættelse af overgrebene som et udslag af kulturelle forskelligheder. Ifølge Andreassens forskning (Andreassen, 2007), er det typisk for den generelle måde vi snakker om vold mod kvinder, at selve overgrebet hurtigt falder i baggrunden til fordel for en diskussion af andre forhold. I forlængelse heraf kan jeg konkludere, at min case ikke adskiller sig fra andre sager om vold og overgreb mod kvinder.

I analysen af tørklædedebatten belyste jeg, hvordan forskellige aktører tillægger tørklædet vidt forskellig betydning. Hvor det for nogle af aktørerne signalerede undertrykkelse og medvirkede til, at etnisk danske kvinder følte sig set ned på, var det for andre et symbol på frihed og frigørelse. Debatten illustrerede den diskursive kamp der finder sted, når aktørerne prøver at få anerkendt deres mening som den rigtige. Selvom de hver især argumenterede for deres holdninger og førte en dialog med hinanden, formåede de ikke at opnå enighed. Med Warners og Frasers begreber om modoffentligheder analyserede jeg debatten som en forhandling af, om hvorvidt den muslimske kvinde, som bærer tørklæde af egen fri vilje bliver betragtet som en del af det danske kulturfællesskab, og om man godt kan signalere, at man er muslim og på samme tid være dansk. Warners og Andersens forestillinger af offentligheden som imaginær har været relevant i forhold til at synliggøre, hvordan Habermas' idé om en offentlighed, hvor alle er inkluderet, i praksis krakelerer, fordi det ikke lader sig gøre at skabe en fælles forståelse af danskheden. Aktørerne kæmper om at skabe en forståelse af hvad og hvem der udgør den danske offentlighed, og selvom nogle forestillinger positionerer sig som de dominerende, bliver de konstant udfordret af andre offentligheder.

Selvom jeg har belyst de alternative måder at forstå og diskutere overgrebene på, må jeg samtidig konkludere, at det helt konkret er vanskeligt for disse modoffentligheder at medvirke til en egentlig ændring i den dominerende opfattelse. Jeg har med empiriske eksempler dog forsøgt at illustrere, hvordan modoffentlighederne hele tiden prøver at udfordre den dominerende forestilling, og hvordan de kommer på spil i debatten.

Jeg har gjort brug af socialkonstruktivistiske og poststrukturalistiske teorier, som har betydning for, hvilken slags viden jeg har produceret. Først og fremmest formes virkeligheden af min egen subjek-

tive erkendelse af den. Virkeligheden er således ikke en objektiv størrelse, men skabes udelukkende i min fortolkning af den (Rasborg, 2007: 349). I forlængelse heraf kan min erkendelse af virkeligheden ikke betragtes som en direkte gengivelse, da min egen fortolkning altid påvirke min forståelse. Derved befinder jeg mig i en position, hvor jeg som forsker selv er med til at konstruere den virkelighed, som jeg bygger min undersøgelse på (Rasborg, 2007: 352). Omvendt gør det samme sig også gældende for de aktører, hvis sociale interaktion, der fungerer som genstand for min analyse. Både aktørernes og min egen erkendelse af virkeligheden er således påvirket af de omkringliggende sociale omstændigheder.

Diskursteorien som danner grundlag for min analysestrategi deler overstående fortolkende tradition. Med mit valg af Laclau og Mouffe fungerer de forskellige diskurser og positioner i debatten som genstand for min analyse. Disse diskurser udgør således virkeligheden og med udgangspunkt i specialens teori er den viden jeg har produceret min egen fortolkning af de diskursive kampe. Ved at supplere med eksisterende forskning på området har jeg underbygget mine egne analytiske resultater. Jeg har haft fokus på konkrete praksisser og begrænser mig således fra at kunne konkludere en generel, objektiv sammenhæng.

Litteraturliste

Anderson, Benedict (1991): "Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism." Verso.

Andreassen, Rikke & Siim, Birte (2010): "Debatter og reguleringer af muslimske tørklæder – populisme og symboler" i "Tidsskriftet Politik nr. 4 årgang 13.

Andreassen, Rikke (2005): "The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality. An Analysis of the Danish News Media's Communication about Visible Minorities from 1971-2004." Department of History University of Toronto.

Andreassen, Rikke (2007): "Det er et yndigt land. Medier, minoriteter og danskhed". Tiderne Skifter, København.

Andreassen, Rikke, et al. (2008): Indledning. Kvinder, Køn & Forskning nr. 4.

Astrup, Søren (2015): "Tyskland nærmer sig 1 million migranter og flygtninge"
http://politiken.dk/udland/fokus_int/Flygtningestroem/ECE2966130/tyskland-naermer-sig-1-million-migranter-og-flygtninge/

Beim, Jakob Hvide & Skærbæk, Morten (2016): "Regeringen indfører øjeblikkeligt grænsekontrol ved dansk-tysk grænse"
http://politiken.dk/udland/fokus_int/Flygtningestroem/ECE3000584/regeringen-indfoerer-oejeblikkeligt-graensekontrol-ved-dansk-tysk-graense/

Blegind, T. og Dyrby, S. (2013): "Exploring Affordances of Facebook as a Social Media Platform in Political Campaigning". ECIS 2013 proceedings. Association for Information Systems. AIS Electronic Library (AISeL).

Borg, Orla & Pihl-Andersen, Axel (2016): "Asylsøgere skal lære mere om sexmoral"
<http://jyllands-posten.dk/indland/ECE8365649/asyloegere-skal-laere-mere-om-sexmoral/>

Bryman, Alan (2008): "Social research methods". Oxford University Press Inc.

Dachs, Heidi (2016): "Bølge af overgreb vækker harme og rejser ny flygtningedebat i Tyskland"
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/boelge-af-sexovergreb-paa-tyske-kvinder-vaekker-harme-og-rejser-ny-indvandrerdebat-i-tyskland>

Fenger-Grøndahl, Malene (2010): "Hvad gemmer der sig bag tørklædet?" Magasinet Asterisk nr. 54, pp. 15-17. Aarhus Universitet.

Flyvbjerg, Bent (2004): "Five misunderstandings about case-study research" pp. 420-434 i Seal Clive et. al (ed).

Frankenberg, Ruth (1993): "White women, Race Matters. The social construction of Whiteness." University of Minnesota Press, Minneapolis.

Fraser, Nancy (1992). "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy", pp.109-142 i Craig Calhuon (ed.).

Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (2007): "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne, 2. udgave, 2. oplag, 2007, Roskilde Universitetsforlag.

Giese, Ditte (2014): "Netlæsere går mere op i frygt og forargelse end aktualitet"
<http://politiken.dk/kultur/medier/ECE2252179/netlaesere-gaar-mere-op-i-frygt-og-forargelse-end-aktualitet/>

Gunge, Ulla & Reklings, Therese (2013): "Hendes tørklæde splitter os"
<http://www.b.dk/nationalt/hendes-toerklaede-splitter-os>

Habermas, Jürgen (1992): "Further Reflections on the Public Sphere". Oversat af Thomas Burger, pp. 421-461 i Craig Calhoun (ed.).

Habermas, Jürgen (1996a): "Teorien om den kommunikative handling." Aalborg Universitetsforlag.

Habermas, Jürgen (1996b): "Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy." MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Habermas, Jürgen (2009): "Borgerlig offentlighed" Oversat af Henning Vangsgaard efter "Strukturwandel der Öffentlichkeit". Informations Forlag. 2. udgave, 1. oplag.

Hansen, Julie Hjerl (2008): "Nationalstaten er ikke under afvikling - ikke lige foreløbig"
<https://www.information.dk/kultur/2008/04/nationalstaten-afvikling-lige-foreloebig>

Hervik, Peter (2002): "Mediernes muslimer. En antropologisk undersøgelse af mediernes dækning af religion i Danmark. Nævnet for Etnisk Ligestilling. Schultz Forlag, København.

Howarth, D. R. (2005): "Diskurs. En introduktion." København. Hans Reitzels Forlag, pp. 180-200.

Ivarsson, Søren (2005): "Benedict Andersons forestillede fællesskaber – globale og lokale perspektiver på det nationale"
http://www.historisktidsskrift.dk/pdf_histtid/107_2/509.pdf

Jenkins, Richard (2011): "Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life" 2. udgave. Museum Tusulanum Press.

Just, Sine Nørholm & Burø, Thomas (2010): "Kultur- og kommunikationsteori – en introduktion". 1. Udgave, 1. Oplag. Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, Marianne Winther og Phillips, Louise (2013): "Diskursanalyse som teori og praksis". Samfundslitteratur. Roskilde Universitetsforlag.

Kaarsholm, Lotte Folke (2005): "Vi er forskellige fordi vi er ens"
<https://www.information.dk/2007/07/forskellige-fordi-ens>

Kamm, Andreas (2015): "Flygtningekrisen er ikke noget, der 'nok snart går over'"

<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE2995380/flygtningekrisen-er-ikke-noget-der-nok-snart-gaar-over/>

Laclau, Ernesto (1996): "Emancipation(s)". London. Verso.

Laclau, Ernesto (1990): "New Reflections on the Revolution of Our Time". London. Verso.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985): "Hegemony and Socialist Strategy. London. Verso.

Loftager, Jørn (1970): "Borgerlig offentlighed i dag"

<http://www.turbulens.net/Temaer/Nyeoffentligheder/?article=56>

Loftager, Jørn (2007): "Demokratisk journalistik mellem politisk magt og afmagt". Journalistica nr. 4.

McKee, Alan (2005): "The public sphere: an introduction". Cambridge University Press. New Print.

Mikkelsen, Morten (2011): "Terroren har fået et nyt ansigt"

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/terroren-har-faet-et-nyt-ansigt>

Miles, Matthew B. & Huberman, Michael A. (1984): "Qualitative Data Analyses – A Sourcebook of New Methods". SAGE Publications, Inc. California.

Moestrup, Steffen (2008): "Habermas: Vi skal tolerere det vi afviser"

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/habermas-vi-skal-tolerere-det-vi-afviser>

Mouffe, Chantal (2000): "The Democratic Paradox". London. Verso.

Mouffe, Chantal (2014): "By way of a Postscript". Parallax. London. Routledge.

Mouffe, Chantal (2011): "Politik og lidenskaber: Hvad er på spil i demokratiet?" Oversat af Lars Thorup Larsen & Christian Borch. Distinktion Nr. 7 pp. 119-127. London. Routledge.

Munch, Søren (2016): "Köln-overgreb er et kendt arabisk fænomen"

<http://www.jyllands-posten.dk/premium/briefing/ECE8357139/koelnovergreb-er-et-kendt-arabisk-faenomen/>

Pedersen, Nynne Bruun (2008): "Hvad er en fri kvinde?" pp. 5-7 i Kvinden & Samfundet. 124. Årgang. Dansk Kvindesamfund.

Rasborg, Klaus (2007): "Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi" kap. 10 i Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (ed.) Roskilde Universitetsforlag.

Ritzau (2016): "Merkel sigter mod markant færre flygtninge i år"

http://borsen.dk/nyheder/politik/artikel/1/317795/merkel_sigter_mod_markant_faerre_flygtninge_i_aar.html#ixzz44TfRLQe

Ritzau (2016b): "Slovakiet: Masseovergreb i Köln kræver EU-topmøde"

<http://www.b.dk/globalt/slovakiet-masseovergreb-i-koeln-kraver-eu-topmoede>

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1990): "Basics of Qualitative Research – Grounded Theory Procedures and Techniques". Sage Publications, California.

Syberg, Karen (1997): "Habermas' beklagelser"

<https://www.information.dk/1997/09/habermas-beklagelser>

Sørensen, Stine (2013): "Nyhederne er blevet meget mere sociale"

<http://www.kommunikationsforening.dk/artikler/nyhederne-er-blevet-meget-mere-sociale>

Sørensen, Allan (2015): "Flygtningestrømmen med kurs mod EU vil tage til"

<http://www.b.dk/globalt/flygtningestroemmen-med-kurs-mod-eu-vil-tage-til>

Vallentin, Steen (2005): "Den offentlige menings sociologi". Dansk Sociologi nr. 3/16

Warner, Michael (2002): "Publics and Counterpublics", *Public Culture* 14(1): 49-90. Duke University Press

Anderson, Benedict (1991): "Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism." Verso.

Andreassen, Rikke & Siim, Birte (2010): "Debatter og reguleringer af muslimske tørklæder – populisme og symboler" i "Tidsskriftet Politik nr. 4 årgang 13.

Andreassen, Rikke (2005): "The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality. An Analysis of the Danish News Media's Communication about Visible Minorities from 1971-2004." Department of History University of Toronto.

Andreassen, Rikke (2007): "Det er et yndigt land. Medier, minoriteter og danskhed". Tiderne Skifter, København.

Andreassen, Rikke, Henningsen, Anne Folke & Petersen, Lene Myong (2008): Indledning. Kvinder, Køn & Forskning nr. 4.

Astrup, Søren (2015): "Tyskland nærmer sig 1 million migranter og flygtninge"
http://politiken.dk/udland/fokus_int/Flygtningestroem/ECE2966130/tyskland-naermer-sig-1-million-migranter-og-flygtninge/

Bang, Henrik P. & Esmark, Anders (2007): "New publics with/out democracy." Forlaget Samfundslitteratur.

Beim, Jakob Hvide & Skærbæk, Morten (2016): "Regeringen indfører øjeblikkeligt grænsekontrol ved dansk-tysk grænse"
http://politiken.dk/udland/fokus_int/Flygtningestroem/ECE3000584/regeringen-indfoerer-oejeblikkeligt-graensekontrol-ved-dansk-tysk-graense/

Blegind, T. og Dyrby, S. (2013): "Exploring Affordances of Facebook as a Social Media

Platform in Political Campaigning". ECIS 2013 proceedings. Association for Information Systems. AIS Electronic Library (AISeL).

Borg, Orla & Pihl-Andersen, Axel (2016): "Asylsøgere skal lære mere om sexmoral"
<http://jyllands-posten.dk/indland/ECE8365649/asyloegere-skal-laere-mere-om-sexmoral/>

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2015): "Kvalitative metoder: En grundbog." 2. udgave. København: Hans Reitzels Forlag.

Bryman, Alan (2008): "Social research methods". Oxford University Press Inc.

Calhoun, Craig (1992): "Habermas and the public sphere." M.I.T. Press.

Dachs, Heidi (2016): "Bølge af overgreb vækker harme og rejser ny flygtningedebat i Tyskland"
<http://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/boelge-af-sexovergreb-paa-tyske-kvinder-vaekker-harme-og-rejser-ny-indvandrerdebat-i-tyskland>

Dahl, Hanne Marlene, Stoltz, Pauline & Willig, Rasmus (2005): "Anerkendelse, omfordeling og repræsentation." Kvinder, Køn & Kønsforskning nr. 4.

(DR) DR's Undersøgende Databaseredaktion (2015): "TEMA: Flygtninge i Europa"
<http://www.dr.dk/nyheder/tema/flygtningepres-paa-europa>

Esmark, Anders, Laustsen, Carsten Bagge & Andersen, Niels Åkerstrøm (2005): "Poststrukturalistiske analysestrategier". Roskilde Universitetsforlag.

Fenger-Grøndahl, Malene (2010): "Hvad gemmer der sig bag tørklædet?" Magasinet Asterisk nr. 54, pp. 15-17. Aarhus Universitet.

Fiig, Christina (2003): "A Feminist Public Sphere. An Analysis of the Habermasian Public Sphere in a Danish Gender Political Context", upubliceret ph.d-afhandling, Aalborg Universitet.

- Fiig, Christina (2001): "Feminist read Habermas" Kvinder, Køn & Forskning. Nr. 1.
- Flyvbjerg, Bent (2004): "Five misunderstandings about case-study research" pp. 420-434 i Seal Clive et. al (ed).
- Frankenberg, Ruth (1993): "White women, Race Matters. The social construction of Whiteness." University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Fraser, Nancy (1992). "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy", pp.109-142 i Craig Calhuon (ed.).
- Fraser, Nancy (1990): "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy". Social Text No. 25/26 pp. 56-80. Duke University Press.
- Fuglsang, Lars & Olsen, Poul Bitsch (2007): "Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne, 2. udgave, 2. oplag, 2007, Roskilde Universitetsforlag.
- Giese, Ditte (2014): "Netlæsere går mere op i frygt og forargelse end aktualitet"
<http://politiken.dk/kultur/medier/ECE2252179/netlaesere-gaar-mere-op-i-frygt-og-forargelse-end-aktualitet/>
- Habermas, Jürgen (1992): "Further Reflections on the Public Sphere". Oversat af Thomas Burger, pp. 421-461 i Craig Calhoun (ed.).
- Habermas, Jürgen (1996): "Teorien om den kommunikative handling." Aalborg Universitetsforlag.
- Habermas, Jürgen (1996): "Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy." MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Habermas, Jürgen (2009): "Borgerlig offentlighed" Oversat af Henning Vangsgaard efter "Strukturwandel der Öffentlichkeit". Informations Forlag. 2. udgave, 1. oplag.
- Hansen, Julie Hjerl (2008): "Nationalstaten er ikke under afvikling - ikke lige foreløbig"

<https://www.information.dk/kultur/2008/04/nationalstaten-afvikling-lige-foreloebig>

Hervik, Peter (2002): ”Mediernes muslimer. En antropologisk undersøgelse af mediernes dækning af religion i Danmark. Nævnet for Etnisk Ligestilling. Schultz Forlag, København.

Hjarvard, Stig (2008): ”En verden af medier”. Samfundslitteratur.

Howarth, D. R. (2005): ”Diskurs. En introduktion.” København. Hans Reitzels Forlag, pp. 180-200.

Hussain, Mustafa, Yilmaz, Ferruh & O’Connor, Tim (1997): ”Medierne, minoriteterne og majoriteten – en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark” Nævnet for Etnisk Ligestilling, Forlaget Thorup.

Hutchby, Ian (2001): ”Technologies, Texts and Affordances”. Sociology Vol. 35, No. 2, pp. 441-456.

Ivarsson, Søren (2005): ”Benedict Andersons forestillede fællesskaber – globale og lokale perspektiver på det nationale”

http://www.historisktidsskrift.dk/pdf_histtid/107_2/509.pdf

Jenkins, Richard (2011): ”Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life” 2. udgave. Museum Tusulanum Press.

Jensen, Jakob Linaa (2006): ”Offentligheden i de digitale mediers tidsalder”

<http://www.turbulens.net/temaer/nyeffentligheder/?article=200>

Jensen, Carsten og Hansen, Allan Dreyer (2002): ”Det radikale demokrati – diskursteoriens politiske perspektiv”. Roskilde Universitetsforlag.

Just, Sine Nørholm & Burø, Thomas (2010): ”Kultur- og kommunikationsteori – en introduktion”. 1. Udgave, 1. Oplag. Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, Marianne Winther og Phillips, Louise (2013): "Diskursanalyse som teori og praksis". Samfundslitteratur. Roskilde Universitetsforlag.

Kaarsholm, Lotte Folke (2005): "Vi er forskellige fordi vi er ens".

<https://www.information.dk/2007/07/forskellige-fordi-ens>

Kamm, Andreas (2015): "Flygtningekrisen er ikke noget, der 'nok snart går over'"

<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE2995380/flygtningekrisen-er-ikke-noget-der-nok-snart-gaar-over/>

Laclau, Ernesto (1996): "Emancipation(s)". London. Verso.

Laclau, Ernesto (1990): "New Reflections on the Revolution of Our Time". London. Verso.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985): "Hegemony and Socialist Strategy. London. Verso.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (2002): "Hinsides det sociales positivitet: antagonismer og hegemoni" pp. 37-100 i Jensen, Carsten & Hansen, Allan Dreyer (ed.) Roskilde Universitetsforlag.

Liebmann, Louise Lund (2014): "Et spørgsmål om ære? Intertekstuelle læsninger af fortællinger om æresrelateret vold" Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet.

Loftager, Jørn (1970): "Borgerlig offentlighed i dag"

<http://www.turbulens.net/Temaer/Nyeoffentligheder/?article=56>

Loftager, Jørn (2007): "Demokratisk journalistik mellem politisk magt og afmagt." Journalistica nr. 4.

Loftager, Jørn (1970): "Borgerlig offentlighed i dag".

<http://www.turbulens.net/temaer/nyeoffentligheder/?article=56>

McKee, Alan (2005): "The public sphere: an introduction". Cambridge University Press. New Print.

Merkelsen, Henrik (2007): ”Magt og medier – en introduktion”. Forlaget Samfundslitteratur.

Mikkelsen, Morten (2011): ”Terroren har fået et nyt ansigt”

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/terroren-har-faaet-et-nyt-ansigt>

Miles, Matthew B. & Huberman, Michael A. (1994): ”Qualitative Data Analyses – A Sourcebook of New Methods”. 2. udgave. SAGE Publications, Inc. California.

Moestrup, Steffen (2008): ”Habermas: Vi skal tolerere det vi afviser”.

<http://www.kristeligt-dagblad.dk/kirke-tro/habermas-vi-skal-tolerere-det-vi-afviser>

Mouffe, Chantal (2000): ”The Democratic Paradox”. London. Verso.

Mouffe, Chantal (2005): ”On The Political”. London. Routledge.

Mouffe, Chantal (2014): ”By way of a Postscript”. Parallax. London. Routledge.

Mouffe, Chantal (2011): ”Politik og lidenskaber: Hvad er på spil i demokratiet?” Oversat af Lars Thorup Larsen & Christian Borch. Distinktion Nr. 7 pp. 119-127. London. Routledge.

Munch, Søren (2016): ”Köln-overgreb er et kendt arabisk fænomen”

<http://www.jyllands-posten.dk/premium/briefing/ECE8357139/koelnovergreb-er-et-kendt-arabisk-faenomen/>

Nielsen, Henrik Kaare - B (2012): ”Den demokratiske offentlighed i senmoderniteten”. Arbejdsrapporter fra AU IDEAS Pilotcenter ”Den demokratiske offentlighed – udfordringer og udviklingsperspektiver” Nr. 1.

Olesen, Thomas (2006): ”Den porøse offentlighed”

<http://www.turbulens.net/temaer/nyeffentligheder/?article=203>

Olsen, Søren Steen (2006): ”Det nye i politik sker uden for politik”.

<http://www.turbulens.net/temaer/nyeffentligheder/?article=204>

Pedersen, Nynne Bruun (2008): "Hvad er en fri kvinde?" pp. 5-7 i Kvinden & Samfundet. 124. Årgang. Dansk Kvindesamfund.

Reiter, Michael (2015): "Tyskland: Merkel sætter karrieren på spil for flygtninge"
<https://www.dr.dk/nyheder/udland/tyskland-merkel-saetter-karrieren-paa-spil-flygtninge>

Ritzau (2016): "Merkel sigter mod markant færre flygtninge i år"
http://borsen.dk/nyheder/politik/artikel/1/317795/merkel_sigter_mod_markant_faerre_flygtninge_i_aar.html#ixzz44TfRLQUe

Ritzau (2016b): "Slovakiet: Masseovergreb i Köln kræver EU-topmøde"
<http://www.b.dk/globalt/slovakiet-masseovergreb-i-koeln-kraver-eu-topmoede>

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1990): "Basics of Qualitative Research – Grounded Theory Procedures and Techniques". Sage Publications, California.

Syberg, Karen (1997): "Habermas' beklagelser"
<https://www.information.dk/1997/09/habermas-beklagelser>

Sørensen, Stine (2013): "Nyhederne er blevet meget mere sociale"
<http://www.kommunikationsforening.dk/artikler/nyhederne-er-blevet-meget-mere-sociale>

Sørensen, Allan (2015): "Flygtningestrømmen med kurs mod EU vil tage til"
<http://www.b.dk/globalt/flygtningestroemmen-med-kurs-mod-eu-vil-tage-til>

Ulla Gunge og Therese Rekling (2013): <http://www.b.dk/nationalt/hendes-toerklaede-splitter-os>

Vallentin, Steen (2005): "Den offentlige menings sociologi". Dansk Sociologi nr. 3/16

Warner, Michael (2002): "Publics and Counterpublics", Public Culture 14(1): 49-90. Duke University Press

Yilmaz, Ferruh (1997): "Medieforbrugernes opfattelse af den etniske virkelighed" pp. 173-255 i "Medierne, minoriteterne og majoriteten – en undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs i Danmark." Nævnet for Etnisk Ligestilling. Forlaget Thorup.

Yin, Robert K. (1991): "CASE STUDY RESEARCH. Design and Methods". Social Research Methods Series Vol. 5